

Милорад Радојчић

публициста

Ваљево

ДЕЧЈИ ДОМ У МИОНИЦИ

АПСТРАКТ: После завршетка Другог светског рата многа деца су остала без родитељског стараша. Да би им се обезбедио нормалан живот и развој организовани су дечји домови. Један од њих радио је у Мионици од септембра до 1947. до септембра 1950. године.

По многим оценама ово је био један боље организованих домова те врсте у земљи а о њему се мало зна. Ово је покушај да се на основу сачуване архивске грађе, сећања његових учесника и заједничког особља реконструише његова унутрашња организација и активности, сагледа однос друштвене средине према њему и његов допринос укућном животу и развоју деце која су била у њему.

Кључне речи: Мионица, дечји дом, учесници, службено особље, развој, образовање, васпитање, живот.

Велики ратни вихор, који је априла 1941. године захватио нашу земљу и беснео до средине 1945. нанео нам је огромну штету. Разбијена је Краљевина Југославија, изгубљена слобода; уништена су многа материјална добра и пале бројне људске жртве. Велики број деце остао је без једног а неки и без оба родитеља. На жалост било је и родитеља који у новонасталим условима, због болести, инвалидитета, материјалног или социјалног положаја нису могли издржавати своју децу. Тако су сва та деца, ни крива ни дужна, остала без својих најмилијих, без природне породице. И онако сиромашна, уз то и ратом исцрпљена, земља тешко је налазила начина да помогне бројним инвалидима, болеснима и немоћнима, односно онима који су се нашли у стању „социјалне потребе“. Да би ублажили њихов положај још 1942. године народноослободилачки одбори на слободним територијама образују дечје домовне, дечје болнице а нарочито кухиње за исхрану деце¹.

¹ Ана Гавриловић: ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ У СРБИЈИ 1843-2000, Београд, 2001

И касније нове власти су на разне начине покушавале да помогну свима којима је ова врста помоћ била неопходна, па се при окружним и среским органима власти образована социјална одељења, са по три одсека. Један од тих одсека звао се одсек за заштиту матере, деце и младежи. У његовој надлежности било је оснивање, опремање и функционисање дејјих домова који су имали задатак да прихвате, сместе и организују живот и рад деце без родитеља или са родитељима који нису у могућности да се брину о њима. Биле су то превасходно деца која су остала без родитеља током рата, па су и називана ратна сирочад.

А да подсетимо, дејји домови су социјалне установе за свакодневни и целодневни прихват деце без родитељског старања. Имали су следеће задатке да: обезбеде смештај, исхрану, одевање и облачење, здравствену заштиту, образовање и задовољавање елементарних културних и других потреба својих штићеника. Тамо где нису биле образоване ове установе деца без родитељског старања смештана су у хранитељске породице.

Кроз боравак и активности у овим домовима она не само да су требала да се оспособе за свој будући позив већ и за нормалан живот у друштву, породици, на јавном месту и слично. Зато је многе од њих требало научити све, од одржавања личне хигијене, преко правилне исхране до понашања на улици и у друштву. Захваљујући изузетним издвајањима друштвене заједнице и великим напорима њихових васпитача тој деци је омогућено да одрасту и постану корисни чланови друштва.

Према Упутству о организацији дејјих домова у Србији, од 10. јула 1945. године сви постојећи и будући домови ове врсте морали су да испуњавају одређене стандарде (нормативе). У персоналном погледу требало је да имају: управника дома, васпитаче, економа, књиговођу, здравственог радника, куварицу, помоћне раднике итд. Од просторија нужно је да поседују: спаваонице, кухињу, трпезарију, канцеларију за запослено особље, амбуланту, изолациону собу, вешерницу и друге помоћне просторије².

Све, тако основане, дејје домове издржавало је Министарство социјалне политике Народне Републике Србије уз помоћ среских органа власти. Поред тога они су добијали помоћ од разних организација, хуманих и имућних појединаца. Тако су деца у домовима имала обезбеђену храну, одећу и обућу и могућност школовања. Према неким прорачунима свако дете месечно је просечно коштало око 1.500 динара.

Оснивање Дома

Као што је познато Ваљево је у Другом светском рату коначно ослобођено 15. септембра 1944. године. Само девет дана касније образован је Окружни народноослободилачки одбор Ваљева који је дело-

2 Архив града Београда, Фонд Женског дејјег дома Умка

вао кроз рад више одбора. Пошто се ваљевски крај, као у осталом и скоро цела земља налазила у изузетно тешкој материјалној ситуацији то је посебна пажња посвећивана снабдевању становништва, прикупљању помоћи и збрињавању немоћних и болесних а то се остваривало преко Социјалног одељења. У његовом раду посебна пажња поклањала се збрињавању деце без родитељског старања преко дечјих домова.

Према попису обављеном по завршетку Другог светског рата, социјално угрожене деце у ваљевском округу било је 9.337. У ту категорију била су сврстана: деца без оба родитеља, без једног родитеља, сиромашних родитеља, деца за преваспитање, морално посрнула, глувонема, слепа и на други начин дефектна деца. Од наведеног броја било је највише сиромашне деце, чак 6.033. Да би се та деца збринула приступило се образовању дечјих домова и прихватилишта³ у овом крају.

После Другог светског рата такви домови у ваљевском крају радили су у: Боговађи, Ваљевоу, Убу, Белановици и Обреновцу⁴. У њима су била смештена деца из разних места скоро свих бивших југословенских република. Поред тих домова у Ваљевоу је, 1946. године, било је основано и дечје обданиште малог капацитета.

Дечји дом у Обреновцу, под називом Дом ратне сирочади, почео је са радом почетком 1945. године. Радио је у једној малој згради, која је могла да прими само 25-ро деце оба пола. Њене собе биле су не само тесне већ и мрачне собе. Кухиња и магацин били су смештени у шупи. Његов управник био је Сава Вукотић.

На предлог Спасоја Лазића, шефа Социјалног одељења у Обреновцу, уместо њега, 1946. године, образован је Дом ратне сирочади у Забрежју код Обреновца. Био је смештен у пословним објектима породице Симовић⁵, где је имао десет лепих спаваћих соба, две мање собе за васпитаче и помоћно особље. Ту је била и једна велика просторија за трпезарију и друга за одмор, игру и разоноду деце. Поред централног објекта коришћена је и мања зграда у дворишту у којој је радила амбуланта и била соба за лечење болесне деце, још једна соба у коју су смештана деца оболела од заразних болести. Било је ту још помоћних зграда у којима су се налазиле: канцеларија за управника, кухиња и магацин. Та скупина објекта смештена на мањем узвишењу недалеко од реке Саве, није била заштићена у случају да се река излије. У њему је

3 Снежана Радић: СОЦИЈАЛНО ОДЕЉЕЊЕ ОКРУЖНОГ НАРОДНОГ ОДБОРА У ВАЉЕВУ (1944-1947), Гласник Међуопштинског историјског архива – Ваљево, бр. 22, Ваљево, 1987, стр.121.

4 Исто, стр. 121 и 122.

5 Сада Друштвеног предузећа „Бора Марковић“ Забрежје код Обреновца.

било смештено 50-80-торо деце. Новоформирани дом имао је солидне услове (добру зграду и неопходан намештај) али лошу локацију јер се домска зграда налазила се на обали реке Саве, недалеко од магацина експлозива и на месту где је било страшно много комараца, па је била присутна опасност од појаве маларије.

Међутим, надлежни у Обреновцу били су заинтересовани да овај дом остане у њиховој средини па су доказивали да овде дуго није било оболелих од маларије. Што се тиче магацина експлозива тврдили су да су тражили да се он исели и да је већ пресељен део експлозива из њега. Признали су да изванредан ризик представља и резервоар са нафтним дериватима, али да то није велика опасност. Такође, оспоравали су потребу враћања овог простора претходном власнику јер им је он уступљен на дуже време и не може се користити за производњу, већ само за канцеларије. С тим у вези истицали су „ваљда су преча деца палих бораца“. Истовремено, су наглашавали да им је представник власника тих објеката обећавао да ће им саградити и купатило за децу.⁶

Уједно подсећамо да је било планирано подизање нова велика зграда за потребе дечјег дома у Ваљевоу. Да то није без основа, показује и чињеница да су предлогом буџета Окружног одбора Ваљевоа за 1947. годину била предвиђена средства за те намене⁷. Истовремено, тражена је поправка неких зграда у Обреновцу где би привремено могао бити смештен овај дом. Ипак, изгледа да је пресудио енергичан захтев власника да им се врате објекти за сопствене потребе

Почетком 1947. године укинута је Колубарски срез са седиштем у Мионици, а Мионица и већина околних села припојени су Ваљевском срезу. Тако је у центру Мионице остала скоро празна велика зграда власништво бившег среза (сада зграда Општине Мионица), грађена почетком XX века. Имајући то у виду донета је одлука да се у њу пресеље деца из Забрежја. Кад је донета одлука да се она користи за дечји дом приступило се његовом опремању у те сврхе, па је од септембра 1947. до септембра 1950. године овде радио Дечји дом Мионица.

Зграда у коју је био смештен овај дечји дом почела је да се гради 1904. године, а и данас је то највећа грађевина у Мионици. Изграђена је у еклектичком стилу са доминантним утицајем неокласицизма. Темелј (цокл) је урађен од камена у рустичном стилу. У приземљу прозори имају лучне завршетке, а повезани су пластичним паралелним декорацијама, док су прозори на првом спрату правоугаони. Објекат је саграђен са четири сте-

6 Међуопштински историјски архив Ваљево, Фонд Социјалног одељења Окружног народног одбора у Ваљевоу 1944-1947.

7 Архив града Београда, Фонд Женског дечјег дома Умка.

пеништа (улаза); главни улаз централно постављен; организација спрата идентична је као и приземља. У приземљу је било 39 а на спрату 34 собе (канцеларије), значи укупно 73 просторије. Изнад улазних врата у ову зграду био је велики часовник који су користили многи грађани овог места и други пролазници да би се обавестили које је доба дана⁸.

Зграда у којој је радио Дечји дом у Мионици

Познато је да све те просторије није користио Дечји дом већ да су део њега користиле су неке државне институције, на пр. Грађанска школа, односно Нижа гимназија и друге. У непосредној близини Дома била је зграда бивше жандармеријске станице, односно полиције, што је било изузетно значајно с аспекта безбедности његових становника.

Питомце

У Дечјем дому у Мионици углавном је живела ратна сирочад, без оба или једног родитеља. Било је ту и ванбрачне деце, деце чији су родитељи избегли са ових простора, па и деце о којима се родитељи нису могли старати из здравствених, економских, социјалних или неких других разлога. Углавном су то била деца без значајнијих сметњи у психофизичком развоју. Неке питомице имале су проблема са ухрањеношћу, код других било је и извесних инвалидитета или деформитета, али их то није одвајало од нормалне деце. Регистровани су и појединачни случајеви васпитне запуштености деце, пре свега склоних скитњи, ситнијим крађама или другим облицима асоцијалног понашања.

⁸ Љубомир Љубиша Недељковић: МИОНИЦА ОД КУЋЕ ДО КУЋЕ, Београд, 2003, стр. 32 и 33 (у рукопису).

Састав деце која су боравила у Дечјем дому у Мионици био је променљив. Једне су долазиле, а друге су одлазиле. У првој години његовог рада већина питомица дошла је из Дома ратне сирочади у Забрежју код Обреновца. После сваке школске године део њих одлазио је да настави школовање или изучавање заната. Прва група питомица отишла је у Вараждин у Текстилну школу, друга у Фабрику конзерви „Црвена застава“ у Крагујевац, неке у фабрику ташни у Бачку Паланку, неке Пољопривредну школе у Баваниште, док су неке отишле у гимназију у Смедеревску Паланку и друга места⁹. Било је и оних које су отишле у Занатску школу у Земун, на изучавање заната или неке средње школе у Београд, Младеновац, Голубац, Пожаревац, Смедерево, Панчево, Врбас и друга места. Један број њих упућиван је и на разне курсеве где су, по убрзаном поступку стицале квалификације или полуквалификације. Друге су, из овог Дома директно упућиване на рад у Фабрику папира на Умци или у друга предузеће на подручју града Београда, која су, у време убрзане индустријализације, кубуриле са недостатком радне снаге. Најчешће, те девојчице где су упућене ту се и трајно настањивале, засновале радни однос, формирале породицу и настављале да живе и раде. Било је и појединачних случајева да се јаве родитељи или неко други од сродника и да преузме неку од питомица.

Деца су овде стизала из скоро свих крајева бивше ФНР Југославије. Наравно највише их је било из Србије али су стизале и из Босне и Херцеговине, Хрватске и других бивших република сем Словеније. Међу штићеницама Дечјег дома у Мионици било је више девојчица из Београда и са подручја јужне и централне Србије. Било је и деце којима нису били познати не само родитељи, па самим тим и национално порекло, већ и датум и место рођења. У таквим случајевима органи старања су им претходно утврђивали лична имена, датум и место рођења и имена родитеља, националну и верску припадност и друге идентификационе податке, како се касније не би разликовала од друге деце. Међу децом која су боравила у Мионици било је убедљиво највише припадника српске националности, али имало је и припадника црногорске, хрватске, македонске народности, те муслиманске, ромске, немачке и других националности. То није нарушавало склад и хармонију која је владала у Дому јер се никад није наглашавала ни национална, ни верска, па ни политичка припадност њихових родитеља. Посебно је похвално да се код ратне сирочади није правила разлика ни по основу ангажовања и страдања родитеља у партизанским, четничким или љотићевско-недићевским или другим војним и политичким формацијама. О томе сведочи и чињеница да

9 Чета Протић: МОНОГРАФИЈА МИОНИЦЕ, рукопис у поседу Заге Марковић.

је у њему дуже време боравила група младих Немаца рођених у нашој земљи чији су родитељи избегли са простора бивше Краљевине Југославије или су страдали као припадници квинслишких формација.

Груписни снимак штићеница Дома

Нема прецизних података ни о социјалном пореклу питомица Дечјег дома у Мионици. Из доступне архивске грађе и из разговора са добрим познаваоцима прилика у овом Дому стиче се утисак да је највише било деце из радничко-сељачких породица. Међу дечијим родитељима било је и доста занатлија различитог профила: трговаца, кафеџија, пекара, каменорезаца али изгледа и оних без било каквог занимања. На то указује чињеница, да за један број родитеља ове деце нису била евидентирана занимања, али то не мора да значи да их и нису ни имали јер је могуће да то деца нису знала да кажу или онај ко је давао податке о њима, као што не треба искључити ни могућност да је онај које узимао податке о тој деци пропустио прилику да их забележи. Има индикација да су родитељи неке од њих били стварно непознати, те да су им лични подаци касније у управном поступку накнадно утврђени и уписани¹⁰. Међу њиховим родитељима било је и појединаца из редова интелектуалаца: новинара, учитеља и слично. Регистровали смо и случајеве да су неке од штићеница водиле порекло из материјално боље стојећих породица али и оних које су долазиле из породица које су имале доста деце.

О доласку у овај Дом одлучивало је Министарство социјалне политике Србије, коме је бар једанпут месечно подношен извештај о бројном стању и активности овог Дома. Упућивању сваког детета у Дом

10 Архив града Београда, Фонд Женског дечјег дома Умка

Груписни снимак штићеница Дома

претходило је доношење појединачног или групног решења и уредно вођење одговарајуће документације. На основу претходно остварених резултата у васпитно-образовном процесу, физичким, психичким и интелектуалним својствима питомица одлучивало се и о њиховом даљем статусу, односно, до када ће остати у ком дому, где ће бити даље упућене на даље школовање или радно ангажовање и слично.

По доласку сваког детета у Дом, његова управа била је у обавези да са општином са чије територије потиче дете, склопи уговор о њиховом учешћу у делу трошкова њиховог боравка и живота у овој установи. Наравно, на томе се није исцрпљивало и њихово ангажовање јер су били дужни да стално прате како општине извршавају ту своју уговорну обавезу и кад дође до застоја да предузимају све законске мере и радње да се то и оствари.

Капацитет Дечјег дома у Мионици износио је 80-торо деце а понекад је било периода када је у њему живело од 105 до 110 питомица¹¹. Пре свега до тога је долазило услед скучених смештајних капацитета осталих дечјих домова и немогућности да се у њих сместе сва деца без родитељског старања. Овде су искључиво смештана женска деца, рођена између 1933. и 1937. године. Поједине штићенице овог Дома биле су и по коју годину старије или млађе. Другим речима, у њему су боравила деца узраста од 11 до 17 година¹².

11 Бранка Десница: ГЕОГРАФСКА МОНОГРАФИЈА ОПШТИНЕ МИОНИЦА, Београд, 1990, 90.

12 Архив града Београда, Фонд Женског дечјег дома Умка.

Занимљиво је, да је било неколико случајева да су у Дому боравиле рођене сестре, као на пример: Зумбула и Назија Алиловић, Милева и Петра Вукашиновић, Зорка и Живка Дамњановић, Драгиња и Радица Марјановић, Видосава и Гордана Раденковић, Вера и Софија Цвијановић и још по неке. У њему су боравиле и три сестре Бранковић из Скеле код Обреновца – Љиљана, Наталија и Радмила. Са подручја садашњег Колубарског округа поред сестара Дамњановић из Осладића код Ваљевске Каменице овде су боравиле и: Вукосава Јосиповић¹³ из Белотића код Осечине; Борка Петровић из Лајковца; Дамњанка Радивојевић из Стрмова код Лајковца и Радмила Спасојевић из Лознице код Ваљева.

Због поновног обнављања Колубарског среза, зграда у којој је био смештен Дечји дом у Мионици, крајем 1950. године, морала је бити враћена првобитном кориснику. Услед тога дошло је до његовог укидања аштићенице, које су се у њему затекле, пресељене су у Женски дечји дом на Умци, између Београда и Обреновца, који је опет 1956. године ликвидирао. Деца која су затекла у тренутку његове ликвидације, упућена су у сличан дом у Молу у Војводини. Са децом су отишли и досијеи питомица ових домова. Међу том децом, која су отишла у Мол, било је јако мало деце из Мионице јер су она већ била престарела за овај облик социјалне заштите.

Иако је овај дом често мењао свој назив, локацију и карактер, сачуван је део његове архиве и потхрањен у депоима Архива града Београда а по нешто и у Међуопштинском историјском архиву у Ваљеву. Истине ради треба нагласити да нешто докумената о школовању ове деце има и у архивској грађи Основне школе „Милан Ракић“ у Мионици¹⁴, а верујемо и у другим васпитно-образовним установама где су она похађала наставу. Нарочито занимљиву документацију о тој установи и њеним житељима сачувала је васпитачица Босиљка Боса Станојевић¹⁵.

Васпитно образовни рад

Током целокупног боравка у овом дому сва деца била су ангажована у образовном процесу, који се углавном одвијао на два колосека. Највећи број њих био је укључен у редовни систем образовања, односно похађале су наставу у основној школи или нижој гимназији. Вели-

13 Удата за Рамиза Механовића из Ваљева.

14 Ова школа се раније звала Основна школа „Драгојло Дудић“ Мионица.

15 Она се сада налази у поседу њене сестре Заге Марковић, учитељице у пензији из Шапца, која нам је омогућила њихово коришћење за овај текст, на чему јој се и овом приликом захваљујемо.

ком броју њих учитељ је био Љубомир Љуба Станојевић, супруг васпитачице Босе.

Они старији ишли су на наставу у Непотпуну мешовиту гимназију у Мионици, која је основана школске 1948/49. године. Исте школске године цело њено треће одељење првог разреда, чије разредни старешина била Лепосава Лепа Филиповић, супруга управника овог Дома, сачињавале су искључиво штићенице Дечјег дома у Мионици. И следеће школске године било их је доста у првом разреду, али распоређених у његовом првом одељењу, коме је разредни старешина била Надежда Дробњак; другом одељењу које је водио Драгомир Матић и трећем одељењу чије разредни старешина опет била Лепа Филиповић¹⁶.

Међутим, било је и питомица које су из више разлога (ратне прилике, материјални и социјални положај породице и слично) заостале у редовном школовању, па се нису могле одмах укључити у редовни школски систем. Како су биле престариле за редовно образовање за њих је организована специјална настава у самом Дому. Похађале су полугодишње или годишње течајеве. Знамо да су неки од тих течајева имали и по два одељења. Из доступне архиве не види се сасвим јасно ко је и зашто ишао на један, а ко на други течај. Претпостављамо да је то било скопчано са њиховим претходним знањем, годинама старости и интелектуалним могућностима.

Пошто је тада у Мионици постојала Непотпунa реална мешовита гимназија или Нижа гимназија, како се говорило у варошици, пред почетак сваке нове школске године овамо су стизале нове групе питомица из домова у Јарменовацима, Белановици, Врњцима, на Рудника итд где таквих школа није. Питомице Дечјег дома које су ишле у Нижу гимназију радиле су по стандардном наставном плану и програму, као и сва остала деца. У то време директор Ниже гимназије и наставник природописа (земљописа) и хемије био је Радован М. Дробњак. Остале предмете су им предавали: професор Даринка Филиповић, српски језик и историју; професор Надежда Дробњак, српски и руски језик; Лепосава Поповић математику и физику; учитељица Василија Васка Јаковљевић¹⁷, математику и земљопис; Славица Липовац, цртање и певање; свештеник Богосав Петрић, руски језик; Милан Томић, фискултуру; Лепосава Филиповић, биологију и српски језик, а Љубинко Филиповић, математику и физику. Током школске 1949/50. године придружили су им се и Драгомир Матић, наставник српског и руског јези-

16 Драгослав Михаиловић: ГРАЂАНСКА И ЊЕНИ ЂАЦИ, Мионица, 146 -157

17 Кћерка Добросава Томашевића народног посланика и члана Президијума ФНРЈ из Рајковића.

ка и Михаило Јовичић, математике и физике, док Богосав Петрић, више није ангажован у настави¹⁸.

Како пише Зорка Плазачић¹⁹ у школи су се дружиле са мионичком децом, као равни са равнима. И однос Мионичана према њима био је коректан а оне су то и заслужиле својим радом и понашањем. Трудиле су се да све своје обавезе изврше на благовремено и квалитетно. Увек су ишле уредне и пристојно обучене, са обавезном шналицом, а млађе и машинцом и коси.

Са питомицама које су похађале наставу у Дому у почетку је радила само васпитачица Босиљка Боса Станојевић а касније јој се придружује и Драгица Јеремић, односно Витезовић. Оне не само да су предавала све предмете онима који су похађали течајеве већ су се и максимално трудиле да онима који су похађали редовну школу да овладају свим неопходним градивом утврђеним наставним плановима и програмима. Захваљујући томе успешно је реализован цео предвиђени план и програм, а и благовремено и објективно су оцењене све полазнице свих течајева. Једино је нејасно да ли су оцене добијене од васпитачица биле и њихове коначне оцене стечене током рада тих течајева, или су још морале пред каквом школском комисијом доказивати стечено знање, односно полагати какав завршни испит. Поуздано се зна да су се свршене полазнице тих курсева могле редовно уписивати у први разред Непотпуне реалне мешовите гимназије у Мионици.

Најмлађи члан наставничког колектива гимназије у Мионици, тих година, Лепа Филиповић, која нам је доста и на разне начине помогла да реконструишемо то време и идентификујемо његове актере, добро се сећа тих година и многих својих ученица, и каже:

– Била је то време опште немаштине. Парадоксално звучи али је тачно да су девојчице из овог Дома често биле боље обучене од већине наших других ђака. Знаш и да су се и боље храниле него већина осталих. Највећи број њих је веома савесно и одговорно схватао и извршавао своје школске обавезе, па су и остваривале изузетне резултате у настави. Занимљиво је да су међу нашим најбољим ученицама бивале Немице: Маргарета Кибаух, Ева Лапинг и Олга Лаусегер. Наравно, било је изузетно добрих ученица и из других нација. На пример у сачуваној школској документацији, за Радмилу Васиљевић, питомицу овог Дома и ученицу II разреда Непотпуне реалне мешовите гимназије, пише: „Интелигентна, много чита разну литературу. Нема нимало амбиција те није показала одличан успех, какав би могла да има. Руководилац је пионирске чете – одмерена и толерантна према другима“. Док за њену другарицу из Дома и одељења, Петру Максимовић, стоји: „Одличан ученик. Инте-

18 Драгослав Михаиловић: н.д., стр. 120

19 Писмо Зорке Плазачић аутору од 27. октобра 2005. године

лигентна, доста чита, сасвим лепо и добро расуђује; одлично ради писмене задатке. Понекад се јогуни и зна бити неуредна. Не помаже довољно другарицама које слабо уче“. За старију од сестара Раденковић, које су боравиле у овом Дому а похађале гимназију, Видосаву, која је такође била одлична ученица, поред осталог пише: „Врло амбициозна, истрајна и вредна, дружељубива, непотребно преосетљива“²⁰.

Да би штићенице што потпуније овладале предвиђеним наставним планом и програмом у Дому су били образовани разни кружоци. Углавном су радили кружоци: историчара, физичара, природњака, географа и математичара. Кружоци су имали своје вође а састајали су се по потреби. Они су имали за циљ да помогну да се научи градиво. Поред тога постојале су и секције (литерарна, дилетантско-рецитаторска, хорска, фолклорна, здравствена, веза и плетења, цртања, фискултурна и шаховска) које су окупљале заинтересоване питомице. Свака од њих имала је свог предводника и сопствени план рада, у коме је био прецизно утврђено да се састају четири пута месечно, прецизиран дан и време састајања, дефинисана питања рада и слично²¹. Захваљујући раду тих секција: Марија Јовковић, показала је дар за глуму и касније завршила средњу позоришну школу, Златана Миљковић, имала је таленат за балет и активно се бавила спортом, Милица Милић, писала је поезију итд.

Запослени у Децјем дому у Мионици добро су знали да нема квалитетног образовања без перманентног присуства васпитања. Зато су управник и васпитачице свакодневно разговарали са већим бројем питомица. Анализирали њихово понашање, настојали да идентификују узроке одређених поступака и одреде мере да се негативне појаве што пре одстране. Стално су се трудили да међу питомица влада дух разумевања и уважавања и да не долази до сукоба и неспоразума. Зато су свакодневно указивали на уочене пропусте и давали савете шта и како даље радити.

Све штићенице Дома биле су подељене у шест васпитних група. За руководиоце група су биле одређиване најбоље питомице. Тако су према сачуваној забелешци Босе Станојевић, школске 1948/49 године руководиоци група били: I – Маргарета Кибаух, II – Ковиљка Шпегар, III – Алојзија-Лујза Едер, IV – Видосава Раденковић, V – Нада Шурлан (или Милановић), VI – Катарина Катица Станковић (или Јовановић)²². На састанцима или конференцијама група разматрана су акту-

20 Архива Основне школе „Милан Ракић“ у Мионици.

21 Из документације која је у поседу Заге Марковић учитељице у пензији из Шапца.

22 Ове дилеме су присутне јер су у забелешци исписана само имена а пошто је било питомица са истим именом то нисмо могли сасвим прецизно утврдити о коме се стварно ради.

елна питања из њиховог живота и рада, указивано на пропусте и слабости, договоране предстојеће обавезе и слично. Посебна пажња у раду васпитних група поклањана је неговању критике и самокритике. Многе радне обавезе везане за одржавање хигијене, уређење објеката, дежурства и слично биле су реализоване преко ових група. Од 13. фебруара 1949. године било је организовано такмичење између њих у постизању што бољег успеха у настави, извршавању радних обавеза, дисциплини, друштвеним и другим активностима. Оно је било део свеукупних такмичења која су тих година одржавана на свим нивоима и у разним областима.

Повремено су биле организоване групне и домске конференције на којима су штићенице обавештаване о најактуелнијим збивањима у друштву и Дому, а говорило се и о: учењу, одржавању личне хигијене, хигијени учионица, пионирске собе, ходника, нужника, купатила, па и дворишта, задовољењу културних и других потреба и слично. Било је и покушаја колективне прораде неких материјала (на пример, докумената IV конгреса СКОЈ-а), читања појединих књижевних дела и разговора о њима, разговора о филму који су заједно гледали, прорађиване су дневне информација и слично. Организовани су и излети у околину, на пример, у Рибничку пећину, на ушће Рибнице у Колубару, на обале Лепенице и слично. Повремено су питомице ишле у биоскоп, постројене у две колоне и с песмом.

Преко лета била су им организована летовања на мору или некој од бања. Ако се то није могло обезбедити вршена је размена с неким другим домом. Тако су на пример деца из Мионице одлазила у Лебане и обрнуто. По повратку са тих летовања деца која су имала неког од ближе родбине упућивана су да код њих проведу преостало време до поласка у школу, а за ону децу која нису имала ко да их прими проналажене су породице које хоћу и могу да их прихвате. Тако је, на пример Роска Николић, питомица нежног здравља, одлазила код управникове мајке у село Цветановац код Љига. Тим поводом она пише да се тамо осећала као код најрођенијих, па даље додаје „Велику пажњу су ми посветили. Водили су рачуна да добро једем а после ручка, обавезно да мало спавам. Када устанем у виноград да одем и да једем грожђа колико хоћу. После тога поправила сам своје здравствено стање“.

Док Станка Јовановић, удата Вимић²³, службеница из Ужица пише: „Не могу да не поменем ни мештане околних села. Радо су прихватили децу из Дома да проведу летњи распуст код њих. Тако сам и ја лето 1948. године провела код породице Ђукић у селу Радобићу – код деде

23 Писмо Станке Јовановић – Вимић из Ужица аутору од 19. октобра 2005. године

Радомира, његовог сина Живорада и ћерке Раде. Толико су били према мени добри да сам се код њих осећала као код неког свог најрођенијег. Била сам им као члан породице. Када сам се на крају распуста вратила у Дом често сам их посећивала и била увек радо примана. То је тако трајало све док се Дом није одселио из Мионице“.

Из овог се види да су ове девојке биле без тоpline родитељског дома, али не и без људске солидарности. Иако су у неком тренутку остале без љубави и наде да ће моћи самостално наставити живот, у Дому им је омогућено да се развијају и оспособљавају за живот. У њему су се научиле хуманости, правичности, солидарности и да морају да буду борбене и упорне. Кроз рад разних организација, попут Пионирског савета чији је, 1950. године, председник била Ковиљка Шпегар укључивале су се у решавање неких виталних питања у вези Дома али су се припремале за активно и свестрано укључивање у живот.

Захваљујући систематском и планском раду са штићеницама овог Дома многе од њих су касније успешно наставиле редовно школовање. Не мали број њих завршио је гимназију, учитељску, библиотекарску, геодетску или какву другу средњу школу. Највећи број њих је завршио неки од бројних заната и успеле да се оспособе за професионални позив. Велика већина њих је образовала своје породице и стекле потомство. Неке од њих, деведесетих година прошлог века, живели су и радили у: Београду, Вараждину, Крагујевцу, Ужицу, Панчеву, Ваљеву, Лозници, Параћину, Бору, Бачкој Паланци, Ковину, Баваништу, Смедеревској Паланци, Петровцу и другим местима. Има и оних које су отишле у Немачку, Аустрију, САД и друге државе и снашле се.

Персонал

О деци смештеној у овом Дому бринуло је десетак стално запослених особа (персонал). Управник Дома био је учитељ **Љубинко Филиповић**, рођен 1918. године у љишком селу Цветановцу, у угледној сеоској породици, од оца Милорада и мајке Љубинке, дев. Пауновић. Његовог оца су као председника месног народнослободилачког одбора, заклали четници. После основне школе и ниже гимназије завршио је Учитељску школу у Јагодини. Као учитељ радио је у Бошњановићу и месту рођења и сарађивао са НОП-ом. По ослобођењу обављао је више одговорних дужности у Мионици, где је живео и засновао брак са својом колегиницом Лепосавом Лепом Јовановић из Мионице. По престанку рада Дома, где се својски трудио да у њему влада рад и ред и у томе, без сумње успевао, краће време радио је у Богатићу и Љигу. У међувремену завршио је Вишу педагошку школу у Београду (група ма-

тематика и физика) и афирмисао се као угледни просветни и друштвени радник, па прелази у Ваљево, где је радио као: директор Просветно-педагошког завода, директор Школског центра за техничко образовање „Милица Павловић Дара“ и секретар Међуопштинске самоуправне интересне заједнице за образовање. У једном мандату био је и народни посланик. Имао је и звање педагошког саветника и за свој рад добио више похвала, награда, одликовања и других јавних признања. Преминуо је 25. септембра 2003. године у Ваљево, где је и сахрањен на Новом гробљу.

Љубинко Филиповић

Босиљка Станојевић

Све време васпитач је била **Босиљка – Боса Станојевић**, дев. **Марковић**, рођена 31. марта 1909. године у Крупњу, у бројној трговачкој породици, од оца Љубомира и мајке Љубице кћери Максима Видаковића свештеника. После основне школе и ниже гимназије, завршила је Учитељску школу у Шапцу. Као учитељица радила је у селу Црни Кал код Ражња, Ражњу и Крупњу. Пошто је била удата за колегу Љубомира Станојевића из Шапца, током окупације није могла бити запослена у државној служби, па је водила неку врсту приватне школе. У септембру 1947. године постављена је за васпитачицу у Дечјег дому у Мионици и на тој дужности остала до краја његовог постојања. Пошто је дуго сама радила као васпитач улагала је огромне напоре да сваком детету помогне и у томе имала доста успеха. Поред тога, приликом одсуства управника из Дома она га је замењивала. Није имала сопствене деце па се максимално посвећивала домској деци. Долазила је на посао у раним јутарњим часовима, а одлазила кући у касним вечерњим сатима. Након пресељења Дома из Мионице радила је у тамошњој Нижој гимназији до 1956. године, где је предавала српскохрватски језик, а потом до одласка у пензију у Основној школи „Драгојло Дудић“ у Мионици,

предавала је математику. Доста је радила и у женским и хуманитарним удружењима. За свој рад добила је новчану награду Среза колубарског, Орден рада III реда и Плакету Савеза друштава за старање о деци Србије. После пензионисања одселили су се у Шабац. Умрла је у Крупњу, 1996. године, а сахрањена у Шапцу²⁴.

На почетку свога службовања извесно време као васпитач радила је и **Драгица Јерemiћ** рођена 6. фебруара 1928. године у Лозници. После основне школе и ниже гимназије завршила је Учитељску школу у Шапцу. Удајом за **Милоша Витезовића** (1924-1987), правника, новинара и политичара, који је у једном мандату био и посланик из Мионице, узела је његово презиме и ту се трајно настанила. Касније је радила као наставница српскохрватског језика у овдашњој основној школи. По потреби предавала је руски језик, ликовно и музичко васпитање, па и водила школски хор. Умрла је, 22. октобра 1999. године, у Мионици²⁵ и сахрањена на варошком гробљу.

Кратко време, као васпитач у Дечјем дому у Мионици, радила је и **Љубинка Арсенијевић**, али о њој немамо конкретнијих сазнања.

Улогу економа обављала је **Радмила Радишић**, рођена 21. јуна 1920. године у Сарајеву, од оца Милорада и мајке Ружице, дев. Милојковић. Према нашим сазнањима она је имала завршену основну школу, нижу гимназију и први разред учитељске школе. Наводно, у радном односу била је од 29. октобра 1942. године, а зна се да је радила и у Дечјем дому у Забрежју. Током 1949. године, неко време, дужност домског економа обављао је **Александар Ђукић**.

Дужност благајника, од 1. новембра 1947. године, обављао је **Живојин – Жика Крстић**, рођен 26. октобра 1895. године у Мионици, од оца Антонија, пинтера и мајке Симке, дев. Јовановић. Имао је завршену основну школу и три разреда гимназије. Претходно, углавном, је радио финансијске послове у Среском начелству у Мионици. Био је познат као човек који је имао десеторо деце, а два његова сина, као гимназијалци, страдали су у завршним борбама за ослобођење земље на Сремском фронту.

Дужност болничарке, најпре, је обављала **Јелена Марковић**, рођена 30. априла 1921. године у Ваљеву, од оца Цветка и мајке Цилке, дев. Ђуричић. Имала је завршену петогодишњу стручну занатску школу и виши санитарски курс. Као здравствена сестра радила је по још неким дечјим домовима од 21. децембра 1946. године. Њу је касније заменила **Роска Николић**, једна од штићеница овог Дома.

24 Казивање њене сестре Заге Марковић, учитељице у пензији из Пожаревца и Шапца, 18. новембра 2005. године.

25 Здравко Ранковић: МИОНИЧКО ШКОЛСТВО 1864 – 2004, Ваљево, 2004, стр. 91.

Систематске прегледе и друге лекарске интервенције код дече обављао је др Љубивоје Михаиловић (1892-1958), срески лекар у Мионици. Мада није био у радном односу у овом Дому, никад се није десило да се не одазове на било који позив из Дома, па макар то било и дубоко у ноћ. Тако су, он и Роска Николић, успешно водили рачуна о здравственој заштити штићеница. Оболеле штићенице редовно су издвајали у изолациону собу како би спречили ширење неког, посебно заразном, обољења. У случају неке озбиљније болести деца су упућивана на даље лечење у здравствене установе у Ваљеву и Београду.

Као куварице у Дому су радиле **Јованка Мићановац**, рођена је 1905. године у Вукићевци код Обреновца, од оца Јакова Велимировића и мајке Зорке, дев. Ђекић, која је радила по дечијим домовима од 1. маја 1946. године и **Цвета Бићевић**, дев. **Ничевић**, рођена 15. маја 1914. године у Струги, у Македонији, од оца Николе и мајке Настасије дев. Велинковић, која је засновала радни однос од 1. октобра 1946. године, прво као помоћна радница, а потом унапређена за куvariцу. Оне су, као и **Јованка Марковић**, претходно ову дужност обављале и у Дечјем дому у Обреновцу и Забрежју а то ће радити и касније на Умци. Извесно време куварица је била и **Ана Краљић**, која се није удавала и важила је за одличну куvariцу. Пре тога, радила је као куvariца у Жандармеријској станици, а по завршетку Другог светског рата у Команди места у Мионици. Оне су припремале храну од намирница које су имале на располагању. Из њихових излагања на домским конференцијама произилази да је припремљена храна била у складу са прописаним таблицама, али су повремено указивале да би требало да чешће добијају месо.

Цветин супруг, **Славко Бићевић**, рођен 15. августа 1912. године у Струги, од оца Климентија и мајке Достане, дев. Мирковић, имао је завршену основну школу а радио је као спољни момак. Поред обављања курирских и домарских послова бринуо је о исхрани свиња, обради домске баште, обављао кочијашке послове и слично. Он се често жалио да му је обиман и тежак посао, да га једва стиже да обави и тражио да се прими бар још који радник или да му се повећа плата.

Помоћне раднице у овом Дому су биле: **Љубица Драгојловић**, **Станојка Пантелић**, **Јулијана Нићифоровић**, па и **Наталија Вранешевић**. Оне су одржавале хигијену у дому, прале и пеглале веш штићеница и обављале многе друге физичке послове. Прање и пеглање веша и постељине био је обиман и тежак посао јер су све радиле ручно, али су се својски трудиле да га обаве на задовољство штићеница²⁶.

26 Архив града Београда, Фонд Женски дечји дом Умка.

У фебруару 1949. године овде је био организован посебан семинар за све запослене у овом Дому, у организацији Министарства народног здравља. Запослени су, 1. марта 1949. године, образовали су своју синдикалну подружницу. Била је то изгледа десета синдикална подружница и пета синдикална подружница просветних радника у тадашњем Ваљевском срезу. За повереника подружнице изабран Љубинко Филиповић, управник Дома, док је дужност секретара поверена Драгици Јеремић²⁷.

У Дому су редовно одржавани састанци запослених, као и састанци управе Дома, на којима су разматрана актуелна питања из живота и рада ове установе. На њима су уредно вођени записници који су сачувани²⁸. Из тих записника се јасно види да су на тим састанцима доминирала следећа питања: извршење задатака, наредни задаци, радна дисциплина, исхрана, хигијена и слично. Значи, питања из свакодневног живота овог својеврсног колектива.

Организација рада и живота

Живот у Дому се одвијао по унапред прописаном кућном реду, који је повремено мењан. Обично радним даном устајало се у 6,30 часова. Потом би до 7,15 часова следило умивање, облачење и намештање кревета. Јутарња гимнастика је почињала у 7,15 и трајала до 7,30 часова. Доручак је био између 7,30 и 7,50 часова. Затим су следиле припреме за наставу до 8,15. Од 8,15 до 11,15 трајала је настава. Преостало време до 12,00 часова коришћено је за одмор и припрему за ручак, који се завршавао до 12,30 часова. После тога уследило би одмор и слободно време до 14 часова. Следећа два сата поново су била резервисана за редовну наставу, а наредни сат за одмор. Од 17 до 18 часова био је организован васпитни рад по групама и кружоцима. Припреме за вечеру и вечера требало је да се заврше до 19 часова. Време до 20,30 било је предвиђено за индивидуално учење а до 21 сат за одржавање личне хигијене. Одлазак на спавање или повечерје били су планирани за 21 сат.

Свака штићеница у Дому имала је свој лежај, неопходну опрему и место за рад и учење. Али поред основних услова за нормалан живот и рад и уобичајених дечјих права имале су и своје радне обавезе кроз које су стицале неопходне навике. Посебан акценат је стављан на формирање радних навика јер су оне веома битне за професионално оспособљавање и даље радно ангажовање. За разлику од својих вршњака ове девојчице нису имале довољно играчака. По нека од њих знала је узети

²⁷ Исто.

²⁸ Исто.

неко дрво и у њему замишљала људско тело, те су преко њега навлачиле разне крпице као делове одеће, замишљајући да би то могао бити неко од њихових родитеља или других драгих бића²⁹.

Слободно време су углавном користиле на разне начине за одмор или игру. У игри им је било посебно омиљено козарачко коло. По неке од њих су волеле да читају белетристику, друге да цртају, треће да пишу, четврте да се шетају и слично. Међутим, из ресорног министарства било им је строго забрањено да се појединачно или у групама удаљавају од зграде Дома без знања управника или васпитачица.

У Дому је било организовано више врста њиховог дежурства, па су штићенице и на тај начин биле укључене у васпитно-образовни процес. Може се рећи да су та њихова дежурстава била индивидуална и колективна. Индивидуално дежурство сводило се на рад главне дежурне питомице, дежурних питомица у својој васпитној групи, у радној соби и слично. Дежурне по групама старале су се о: буђењу, благовременом изласку на физкултуру, одласку на обеде и наставу, распремљености кревета и хигијени, проветравању и загревању просторија и слично. Главна дежурна питомица помагала је управнику и васпитачици и старала се о укупном реду, миру и хигијени у Дому, те примала рапорте дежурних по групама и о томе обавештавала управу Дома. Колективно дежурство је било двоструко, прво када дежура цела васпитна група, а друго само један њен део. Обично цела група је имала задатак да обави неки конкретан задатак, на пример да почисти двориште, да нешто пренесе и слично. Док су групе питомица најчешће дежурале у трпезарији где је требало сервирати посуђе и прибор за јело, обезбеђивати воду за пиће и помагати у сакупљању употребљеног прибора.

Велика пажња поклањала се стварању хигијенских и културних навика штићеница. Зато се свакодневно инсистирало на личној личној хигијени. Често им је контролисана хигијена руку, да ли су посечени нокти, да немају вашки и слично. Обично суботом било је организовано њихово купање, шишање, пресвлачење и сређивање спаваоница, сечење ноктију и слично. Иначе, штићенице су имале по неколико комплекта одеће и обуће која је увек држана у чистом стању и лепо спакована. Васпитачице су често остваривале увид у стање одеће питомица да би знале шта која има и шта јој недостаје, да им није нешто нестало и у каквом се стању држи. Ретки су били тренуци кад су све имале баш све што им је било потребно. Зато су повремено организоване и разне сабирне акције у којима су предњачиле организације жена. Ево неколико примера.

29 Из писама која чува Зага Марковић учитељица у пензији из Шапца.

За Нову 1948. годину жене Мионице, Паштрића и Санковића посетиле су Дечји дом и деци даривале поклон пакет од 18 килограма слаткиша (колача, бомбона и слично) али и осам пари рукавица и пет пари чарапа. Срески одбор АФЖ поклатио је деци 50 примерака одабраних књига, три гарнитуре шаха и више других друштвених игара³⁰. Жене села Мрчића организовале су сабирну акцију прикупљања животних намирница за овај Дом, па су прикупиле: 38 кгр лука, 67 кгр кукуруза, 5 кгр сланине и друго. Укупно је било сакупљено 166 кгр. различитих намирница и 400 динара у новцу, што је одмах предато Управи Дома³¹. Док су жене из Горње Грабовице код Ваљева, 6. децембра 1948. године, организовале прело на коме је узело учешће 80 жена а радиле су од 19 до 24 часа и том приликом испреле 25 канура вуненог конца који је поклоњен овом Дому³². И организација АФЖ Доња Топлица имала је сличну акцију па је, 14. априла 1949. године, Управи дома предала 5.100 кгр. чисте пређе за ткање³³. Оваквих и сличних акција било је још доста али помињемо ове јер смо о њима нашли писане трагове.

Ништа мања пажња није поклањана ни дечјој исхрани. Према њиховим исказима хране су имали у довољним количина, а била је и разноврсна и веома квалитетна. Неке од њих се и сада радо сећају укусно припремљеног бакалара из великих бурића али неких других јела. „Исхрана је била прилагођена нашем узрасту. Поред главног оброка била је и ужина воће и друго“ – пише Олга Головић, удата Нешовић³⁴, службеница ПТТ у Београду. Посебно је, управник Дома стално инсистирао да се води рачуна о хигијенској исправности припремљене хране, али и њеном квалитету и укусу. Каква је храна била можда најбоље сведочи и податак да се велика већина запослених, па чак и неки чланови њихових породица били претплаћени на храну у Дому и да су се њему редовно хранили³⁵.

Објекат у који су деца била смештена био је великих димензија али и не баш подесан за ове намене. Пре осталог није имао прикључак на воду, а и недостајале су просторије за: купатило, трпезарију, салу и слично. Поједини ходници су били слабо осветљени. Уз све то, још 16. јануара 1950. године, не мали део просторија у овом здању морао је би-

30 "НАПРЕД", Ваљevo, 140, 10. јануар 1949, 2.

31 Исто, 150, 20. март 1948, 2.

32 Исто, 189, 18. децембра 1948, 3.

33 Из документације у поседу ЗАГЕ МАРКОВИЋ учитељице у пензији из Шапца.

34 Из писма Олге Головић удате Нешовић службенице ПТТ у Београду, упућено аутору 2. новембра 2005. године

35 М. Радојчић: ДЕЧЈИ ДОМ, „Запис“, бр. 7, Мионица, 15. јул 2005, 16

ти испражњен и враћен претходном кориснику пошто је дошло до обнављања рада Колубарског среза у Мионици³⁶.

Поред садашње централне зграде Општине за потребе Дома коришћена је још неколико помоћних зграда. У једној помоћној згради у дворишту налазиле су се: перионица, магацин, шупа за дрва и угаљ. Такође, коришћен је још један објект у коме су гајене свиње и живина, у коме је боравио домски коњ.

Дечији дом у Мионици пружио је значајне услуге у одрастању и васпитању за преко 170 девојака без родитељског старања. Поред тога што су одрасле и нормално се развијале све оне су стекле основно образовање и могућност да наставе школовања. То је остварено јер су током три године боравка у Мионици у својим васпитачима имале праве родитеље, пошто је целокупно старање о њима било на највишем нивоу³⁷. То је омогућило да се забележе вредни резултати у њиховом образовању, па су једне школске године штићенице имале: 18 одличан, 22 врло добар, 27 добар а 15 слаб успех. Те године било је и 9 неоцењених јер су у овај Дом примане ученице током целе године а неке су морале и прекинути започето школовање због одласка на стационарно лечење.

Да се овде није бринуло само о професионалном развоју штићеница показује и чињеница да је у Дому постојао и клавир уз помоћ кога су припремани културно-забавни програми који су приказивани у Мионици и Ваљеу. Радила је и домска библиотека са 302 књиге. Остало је забележено да су на издавању књига биле ангажоване питомице Милица Марковић и Рада Васиљевић. Организоване су веселе вечери са шалљивим програмом и друге манифестације. Једно од њих одржано је 22. јануара 1950. године³⁸. Повремено су организовани читалачки часови, припремане и објављиване зидне новине и слично. Код питомица које су имале смисла за писање развијао се тај таленат кроз форсирање писмених састава, а они су читани на читалачким састанцима и касније увршћивани у зидне новине.

Питомице овог Дома активно су учествовале и на разним спортским и другим манифестацијама које су тих година организоване у Мионици, Љигу, па и Ваљеу. Многима је посебно остао у сећању наступ на фискултурном слету. Бивша штићеница Станка Јовановић-Вимић³⁹ добро се сећа тог учешћа на слету у Ваљеу, па пише: „Године

36 Из дневника непознате питомице, који је у поседу ЗАГЕ МАРКОВИЋ учитељице у пензији из Шапца.

37 Чедо Протић: МОНОГРАФИЈА МИОНИЦЕ, рукопис у поседу Заге Марковић.

38 Из дневника непознате питомице, који је у поседу ЗАГЕ МАРКОВИЋ учитељице у пензији из Шапца.

39 Писмо Станке Јовановић – Вимић из Ужица аутору од 19. октобра 2005. године.

1948. смо победиле на слету са вежбом за коју нас је спремао лично управник Љубинко. Публика је била одушевљена и нашим хаљинама скројеним баш за ту прилику. Биле су то лепе плаве морнарске хаљине⁴⁰. Имали су запажен наступ и на Јесењем кросу, који је организовао Гимнастички савез Србије, на игралишту ФК „Станишић“ у Мионици. Цео тај програм припремио је Воја Микић, начелник Гимнастичког друштва у Мионици. Поред надметања у трчању на 100 и 800 метара такмичиле су се и у брзом ходању и бацању каменчића кроз обруч⁴⁰.

Нису ова деца учествовала само у културним и спортским активностима организованим у Мионици, већ скоро да се није могла замислити ни једна хуманитарна и добротворна акција без њиховог ангажовања. Посебно су била активна у акцијама Црвеног крста. Укључивале су и у неке радне активности, као што су: чишћење варошице односно сакупљање лишћа и других отпадака, преношење цигала са старог купатила, уништавање губаревих јаја, сакупљање дивљих плодова и слично. Средства зарађена кроз те акције углавном су одлазила за издржавање ђачких кухиња⁴¹, око којих је пуно радила њихова васпитачица Боса Станојевић.

Везе нису покидане

Ни по одласку из Мионице ове девојчице нису је заборавиле. Многе од њих било куда да су отишле и било шта дасу тамо радиле нису престале да одржавају контакте са њима драгим особама. Већина њих и даље се повремено јављала писмима и дописницама персоналу Дома, својим учитељима, наставницима и по некој школској другарици.

Нарочито су били интензивни њихови контакти са Босом Станојевић, васпитачицом у Дому. Она се трудила да одговори на свако њихово писмо, да их посаветује и подучи. Не ретко слала им је и по нешто новца од својих скромних просветарских примања, по неко писмо или дописницу јер се у томе тада оскудевало, па и по неки делић одеће⁴². У тим писмима њене бивше штићенице обраћају јој се као себи равној и захваљују се за све што је учинила за њих, обавештавају је о најактуелнијим догађајима, траже савете и неку ситнију услугу. При томе не бирају епитете које ће јој уделити: мила, драга, вољена, никад незаборављена, поштована и сличне. Не пропуштају прилику да поздраве њеног супруга Љубу, управника Љубинка, његову супругу Лепу, њиховог

40 "НАПРЕД", Ваљево, 185, 20. новембра 1948, 4

41 Исто, 185, 20. новембра 1948, стр. 2.

42 О тим контактима сведочи и више десетина па и стотина њихових писама које је сачувала и које се сада налазе у поседу њене сестре Загорке Марковић

сина Микицу⁴³, другу васпитачицу Драгицу и наставнице Васку, Славицу и Наду. С тим у вези подсећамо да и неки од њих одржавају преписку са појединим штићеницама и да им и наставница Васка Јаковљевић понекад шаље новац. Боса не само да редовно и стрпљиво одговара на свако њихово писмо већ и уредно води евиденцију кад је коме одговорила.

Из тих кратких, а кадкад и наивних, дечијих писама извире велика љубав и поштовање према својим васпитачима. Она су топла, искрена, повремено сетна и пуна кајања, други пут ведра и пуна захвалности за све што је чињено за њих. Задивљујућа је њихова свест о стању у земљи и захвалности државним органима за све што чине за њих. Деца добро осећају напоре својих васпитача и верују им. Кад им је најтеже од њих траже савет и помоћ. Али са њима и деле радост, било да је везана за успех неке од њих, за новоуспостављене контакте са члановима својих породица или нешто слично. Оне које су раније напустиле Дом у Мионици распитују се за оне које су остале и саветују их да поштују своје старатеље и наставнике.

Настојале су да у свакој пригодној прилици контактирају своје васпитаче, као што је било приликом њиховог наступа на првомајској паради у Београду 1951. године, када су се виделе са бившим управником Дома Љубинком Филиповићем, који их је срдечно поздравио и назвао својом децом, чиме су биле одушевљене. Повремено је и по неко од осталих из Мионице одлазио на Умку и у друга места где су масовније боравили да би их видео и поразговарао.

Бивше питомице Дечјег дома у Мионици нарочито су волеле своју бившу васпитачицу Босу Станојевић, па се труде да то увек и покажу. Тако Радослава Павловић пише да је никад не може заборавити „јер сте Ви мене васпитавали и извели на прави пут“. Затим додаје да јој је и на Умци лепо „али ипак нема оне слоге која је била у Мионици“. Док јој је Маргарета Кибаух, у писму од 4. марта 1951. године, поред осталог, написала: „Вољена васпитачице, приближава се дан Осмог марта – празника наших мајки, али ми немајући овде својих мајки нашли смо у Вама другу мајку и зато сам узела у име свих питомица да вам честитам овај празник и да вам пожелим много успеха у сваком раду“.

Марија Јовковић из Дома у Умци, 29. марта 1951. године, самокритички пише: „Често пута, седећи у радној соби, свака од нас уздахне и каже *“Ух, ишћо није сада груђарица Боса”*. Да ми смо Вас тамо пуно секирале а овде Вас држимо у лепој успомени. Зар можемо заборавити проведене дане с Вама. Онај Ваш онолики труд за наш успех. Долазили

43 Који је изгледа био домска маскота.

сте у 5 часова а враћали се у 10 увече. Ви сте били једини који сте посветили Ваш живот нама. А ми смо опет биле тврдоглаве, недисциплиноване. Знајте да се сад свака од нас каје што је вас понекад повредила."

Она, две године касније (10. фебруара 1953), поред осталог пише и ово: „Заиста све смо увиделе да то нисте Ви и да Вас не може да замени ни једна васпитачица; да смо ми Вас прилично секирале а да сте се Ви већ сутрадан весели враћали у Дом и лепо са нама причали. Никада се више неће вратити лепа дани нашег заједничког живота у Мионици. Све је то прошло само смо ми сведоци да се сећамо Мионице и оне дивне велике зграде која нам је заменила кућу. У њој смо нашли и очинску и материнску љубав.“⁴⁴

Чак и оне питомице које су отишле у иностранство још неко време су се јављале својим заштитницима. Колико знамо Ела Лапинг је 1949. године отишла код породице у Немачку и живела у Дизелдорфу; Маргарета Кибаух је такође отишла код својих у Немачку, али априла 1951. године; Ана Шипфер је у септембру те исте године отишла својима у Аустрију, док је Марија Јовковић пет година касније отишла код оца у САД и живела у Њујорку.

Ела Лапинг из Дизелдорфа је поред осталог писала: „Било је лепо у Дому и имала сам много другарица које су биле добре према мени, али опет је лепше код својих родитеља“. Док је Маргарета Кибаух писала једној другарици из Дома да јој је у Немачкој добро али да се ипак каје што је напустила Југославију, јер је сматра својом домовином и да би се радо вратила. Ана Шипфер је 26. марта 1953. године из Богендорфа писала Боси Станојевић: „Драга учитељице данас сам баш седела код радиа и слушала песме које смо увек певале у Дому кад смо још биле све заједно. Ја сам скоро заплакала кад сам помислила на ове моје другарице и на вас драга учитељице. Ви сте увек тако добри били, само то сада видимо. Мени иде овде добро не може боље бити, али би хтела само бар још једном да вас видим. Само још једном да вам се захвалим за све што сте учинили“. Неке од ових Немица, и десетак година касније, тражиле су да им пошаље бар коју књигу на српском језику како га не би заборавиле јер кажу немају прилике да на њему разговарају.

И касније када су све оне порасле и образовале своје породице наставиле су да одржавају контакте међусобно али и са појединцима из Мионице. Захваљујући томе, 24. септембра 1983. године, на иницијативу бившег управника Дома Љубинка Филиповића, одржан је њихов први заједнички састанак у згради Основне школе „Драгојло Дудић“⁴⁵

44 Из писама која су у поседу Босине сестре – Заге Марковић, учитељице у пензији из Шапца.

45 Која је у међувремену променила име у Основна школа „Милан Ракић“ у Мионици.

Са првог окупљања у Мионици

у Мионици⁴⁶. На предлог Ковиљке Шпегар-Марчете и у њеној организацији, 19. септембра 1987. године, у Делиблатској Пешчари недалеко од Панчева одржан је и њихов други сусрет⁴⁷. И тада је било дирљивих и сетних сусрета, много суза радосница и заклињања да ће се убудуће чешће виђати али даљи развој догађаја на просторима бивше СФРЈ омео их је да ту намеру и остваре.

За све учеснике ова окупљања су много значила. Тим поводом Олга Головић, удата Нешовић, поред осталог пише: „Био је то диван дан и све што се доживело у њему. Срећна сам заплакала када сам из далека видела нашег Љубинка како нас дочекује мало даље од улаза, онако

46 Том приликом биле су присутне: Стана Ђукић-Рефка из Умке, Радојка Лучић-Кулашевић из Ужица, Олга Лаусегер-Деспотовић из Ужица, Милка Станковић из Лозница, Зора Станковић-Ристивојевић из Лозница, Ковиљка Шпегар-Марчета из Панчева, Милица Марковић-Ристић из Крагујевца, Љубинка Стопић-Ђаковић из Ужица, Радосава (зв. Кића) Павловић-Миленковић из Београда, Петра Вукашиновић-Тодић из Новог Београда, Милосава (зв. Цура) Стошић-Лазовић из Умке, Зорка Лучић-Плазачић из Сремчице, Олга Головић-Нешовић из Новог Београда, Станка Јовановић-Вимић из Ужица, Роска Николић из Петровца на мору, Олга Стошић-Милошевић из Светозарева и Милица Миличић-Ибрахими. Том приликом поздравили су их бивши управник Дома Љубинко Филиповић, тадашњи директор Основне школе у Мионици Живорад Белић и бивша питомица Ковиљка Шпегар-Марчета. Поред управника Љубинка, директора Белића са њима су били Боса и Љуба Станојевић, Лепа Филиповић и Чеда Протић.

47 Поред оних које су учествовале на предходном састанку тада су им се придружиле и: Борка Петровић-Чонградац из Новог Београда, Катарина Станковић-Паловић из Ковина, Довијана Чолић-Јовановић из Новог Београда, Гордана Раденковић-Наумовић из Београда, Видосава Раденковић-Милошевић из Београда и Дамњанка Радивојевић-Литрић из Параћина.

леп, стамен, и тужно насмејан сузних очију. То се никада неће заборавити. Ми смо пристизале препознавале се, грлиле, уз питање јеси ли то ти. Било је болно, лепо, пуно суза кроз смех радосница...“

Оне које живе у Београду и даље се повремено чују и виђају. Како једна од њих пише: „То није често, али не заборављамо се. Увек су присутне теме из Дома уз смех и грабеж која ће нешто да каже да не би заборавила“. Има контаката и са по неком бившом питомицом која сада живи у унутрашњости али масовних сусрета више нема.

Шта данас мисле о Дому

Прошло је више од пола века од како Дечји дом у Мионици не постоји, многи су и заборавили да је и постојао. Међутим, захваљујући његовим бројним и разноврсним активностима код већине бивших питомица развијене су многе корисне навике и добре особине, као што су рад, ред, уредност осећај одговорности, хуманост, поштење, скромност итд. Мање више све оне су биле у радном односу, имале су свој дом и породицу и биле корисне чланице ове друштвене заједнице, па нас је занимало шта после педесет година мисле о раду Дечјег дома у Мионици. Зато смо се писмено обратили онима до чијих смо адреса дошли и замолили их да нам пошаљу своја сећања и најјаче импресије. Већина њих боравила је у више сличних домова, па су њихове оцене и најмеродавније. Ево неколико карактеристичних запажања.

Олга Плазачић⁴⁸ васпитачица из Сремчице пише: „Од свих домова остао ми је Дом у Мионици у најлепшој успомени. То је био Дом правог породичног живота. Сви запослени у Дому, како педагошко, тако и техничко особље са великим ентузијазмом бринули су о нашој будућности. Управник Љубинко, васпитачице Боса и Драгица, па и госпођа Лепа (иако није била запослена у Дому) својим односом, пажњом и љубави према нама уливали су нам сигурност за боље сутра. Посебно сам захвална покојној васпитачици Боси која је и после мог одласка из Дома бринула о мени“.

Роска Николић⁴⁹, медицинска сестра из Петровца на мору, која је била штићеница Дечијег дома у Мионици а потом кратко време и радила као болничарка у њему, затим у Дому на Умци, истиче да је било узбудљиво бити питомица и запослена у истој установи. Поред осталог наглашава: „Зграда је била добра и услови за живот много бољи него у Забрежју. Управник Љубинко Филиповић опходило се према пи-

48 Писмо Зорке Плазачић аутору од 27. октобра 2005. године

49 Писмо Роске Николић, медицинске сестре из Петровца На Мору аутору, од 17. октобра 2005. године

томицама, као родитељ. Водио је рачуна каква је исхрана, какав је смештај итд. Свака питомица имала је свој кревет а постељина се мењала на време. Сво особље понашало се веома љубазно према нама.“

Сестре Видосава и Гордана Раденковић⁵⁰ које сада живе у Београду, прва као библиотекар а друга текстилац, прошле су више домова али пишу: „После честих селидби из претходних домова, Мионица нам је остала у најлепшем сећању. Захваљујући нашем особљу а посебно нашем управнику Љубинку и осталим васпитачима увек се радо сећамо свега лепог а нарочито њиховог родитељског односа према нама.“

Станка Јовановић-Вимић⁵¹, службеница из Ужица пише да је као једанаестогодишња девојчица имала велики страх од одласка у Дом али је имала среће да буде упућена у један од најбољих домова у Србији и тим поводом додаје: „Када сам дошла и видела како сам лепо прихваћена почев од управника Љубинка Филиповића, васпитачице Босе Станојевић, сестре Леле, осталог особља, а нарочито деце нестало је страха који сам носила у себи“.

И Олга Гловић-Нешовић, службеница Главне поште у Београду пише да је била у више домова и да о свима има добро мишљење а затим додаје „али боравак у Мионици остао ми је у најбољем и незаборавном сећању.“ Потом је додаје да јој је тешко да издвоји било кога али мора васпитачицу Босу: „Она нас је успаљивала и будила. Била је предана нама до краја. Њен Љуба, као и Љубинкова Лепа и њихов син Микица, који нису радили у Дому били су део нас и сви су били наши узори“. Затим пише и ово „Сећам се и старе куvariце, њених мафиша, царских мрвица, крофни што сам обожавала. Из те љубави око нас и међу децом се развила права сестринска љубав.“ На све додаје да се доста водило рачуна и о њиховом физичком здрављу и кондицији, па каже: „Гимнастика је била свако јутро, а после остало што следи. Постојали су и редари као припомоћ васпитачу. Стално се радило на томе да се нама усади осећај реда и уредности. Прегледане су нам руке и нокти. Посебно се тражила уредност личне гардеробе како је сложена пред спавање, а и уредност ормана не знајући када ће контрола бити. Трудиле смо се јер је било похвала и опомена.“. На крају и она констатује да љубав и пажњу која им је пружена у овом Дому никада не могу заборавити.

Једна од њих, Ковиљка Шпегар-Марчета, била је политички функционер и помоћник секретара Скупштине општине Панчево, али је била спречена да одговори на нашу молбу. Но није пропустила прилику

50 Писмо сестара Раденковић – Видосава Миленковић и Гордане Наумовић аутору, од 7. новембра 2005. године

51 Писмо Станке Јовановић-Вимић из Ужица аутору, од 19. октобра 2005. године.

да нам саопшти своје утиске о мионичком Дому. Учинила је то у телефонском разговору, обављеном, 27. октобра 2005. године, када је нагласила да је боравила у више домова али да јој је у Мионици било најлепше. Тим поводом истакла је: „Сећам се изузетне и скоро савршене унутрашње организације живота и рада у њему. Биле смо велика породица и сви смо се осећали сигурно и задовољно. Управу сам доживљавале као родитеље, посебно Љубинка и Босу. Њих двоје били су изузетни педагози и прави васпитачи. Давали су нам душу и знали су вешто да искористе наше потенцијале. Поред осталог припремале смо и давале приредбе које су биле веома успешне. Имали смо и врло запажене наступе на слетовима и другим јавним манифестацијама. Наш живот у Дому у Мионици био је веома интензиван и организован да слободног времена практично нисмо ни имале“.

И Милица Милић-Ибрахими, службеница из Бора, није имала могућности да писмено одговори али се, 3. децембра 2005. године, јавила телефоном и саопштила да је боравила у више домова а да је уверена да је Дечји дом у Мионици био најбоље организован и да је се у њему најпријатније осећала. Затим је нагласила да се и сиромаштво у условима када осећате да сте прихваћени и вољени лакше подноси, што се најбоље видело у Мионици. Говорећи о бројним активностима које су организоване у овом Дому каже да је она, у то време, писала поезију и да ју је на то посебно подстицала васпитачица Боса Станојевић, која им је била потпуно посвећена, те је због тога повремено сама, наравно уз њено знање и допуштење, одлазила на обалу Рибнице и предавала се машти.

Оваквих и сличних примера могло је вероватно бити још али верујемо да су и ови довољни да се стекне увид у живот и рад ове установе деочије заштите. Пошто смо у архивским документима углавном налазили мишљења и запажања стално запослених у Дому, кроз увид у сачувана писма и ова сећањима бивших питомица спознали смо оцене и мишљења оне друге веома значајне групације учесника у свим тим активностима.

Прилог

СПИСАК ПИТОМИЦА ДЕЧЈЕГ ДОМА У МИОНИЦИ

Колико знамо комплетан списак штићеница Дечјег дома у Мионици не постоји а овај је сачињен је на основу њихових уписница у Нижу гимназију, која се чува у архиви Основне школе „Милан Ракић“ у Мионици и на бази пронађених спискова полазница курсева описмењавања пронађених у Архиву града Београда; на основу извршене идентификације на групним фотографијама, сачуваних писама и других докумената која се налазе у поседу Заге Марковић из Шапца.

1. АЛИЛОВИЋ ЗУМБУЛА, рођена 24. јануара 1935. године у Лесковцу, од оца Ибраима и мајке чије име није записано;

2. АЛИЛОВИЋ НАЗИЈА, рођена 20. фебруара 1934. године у Лесковцу, од оца Ибраима и мајке чије име није записано;

3. АТАНАСКОВИЋ МИРЈАНА, рођена 19. марта 1938. године у Лесковцу од оца Боривоја и мајке Лепосаве;

4. БАКОВИЋ АНИЦА, рођена 9. септембра 1936. године у Мокропоље, општина Книн, од оца Стипе и мајке чије име није записано;

5. БАКОВИЋ ДАНИЦА, рођена 12. јула 1932. године у Остри, срез љубићки (сада Општина Чачак), од оца Стојадина и мајке чије име није записано;

6. БЕЛИЋ ДУШАНКА, рођена 2. октобра 1936. године у Рогозни, срез дежевски (Нови Пазар), од оца Обрада и мајке и мајке Данице, од 25. новембра 1946. у Забрежју. Са Умке преведена у Смедеревску Паланку;

7. БОГДАНОВИЋ СТАНКА⁵², рођена 27. јуна 1932. године у Бесеровини, срез рачански (сада Општина Бајина Башта), од оца Тихомира и мајке чије име није записано, од 11. децембра 1946. године у Забрежју;

8. БОШЊАЧИЋ. ДАРИНКА, рођена 10. фебруара 1939. године у Копривници, срез власенички, од оца Звонимира и мајке Стане, дошла у овај Дом 1949. године из Бруса;

9. БОШЊАЧИЋ ЈОВАНКА, рођена 6. маја 1933. године у Копривници, срез власенички, од оца Зарије и мајке чије нам име није познато, дошла у овај Дом 25. децембра 1947. године.

10. БОШКОВИЋ НЕВЕНКА, рођена 1937. године у Београду⁵³, од оца Томе и мајке Наталије, дошла је из Блаца 8. септембра 1948. године, са Умке преведена је у Смедеревску Паланку;

52 Понегде пише Стана

53 Према другим подацима рођена је у Цетињу.

11. БРАНКОВИЋ ЉИЉАНА, рођена 15. октобра 1935. године у Скели, срез посавски (сада Општина Обреновац), од оца Срећка и мајке чије име није записано; у овај Дом доведена је 14. јануара 1948. године;

12. БРАНКОВИЋ МИЛАНКА, рођена 5. јула 1935. године у Лозовику, Велика Плана, од оца Светозара и мајке Живке, у овај Дом дошла 15. септембра 1948. године а одавде отишла на Умку;

13. БРАНКОВИЋ. НАТАЛИЈА, рођена 1937. године у Дебру, срез дебарски у Македонији, од оца Илије и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Врњаца;

14. БРАНКОВИЋ РАДМИЛА, рођена 1932. године у Скели, срез посавски (сада Општина Обреновац), од оца Срећка и мајке чије име не знамо;

15. БРАНКОВИЋ СТАНА, рођена 2. октобра 1936. године у Скели, срез посавски (сада Општина Обреновац), од оца Срећка и мајке чије име није записано; у овај Дом доведена је 14. јануара 1948. године;

16. ВАСИЉЕВИЋ РАДМИЛА, рођена 11. јула 1936. године у Доњој Сабанти, срез крагујевачки, од оца Михаила и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Врњаца;

17. ВЕЛИЧКОВИЋ АНТИЦА, рођена 15. јула 1936. године у Броду, срез власенички у БиХ, од оца Бошка и мајке чије име није забележено;

18. ВЕМЗАР АНА, рођена 28. јула 1935. године у Вршцу, од оца Јохана и мајке чије име није забележено.⁵⁴

19. ВЛАЈИЋ ЉИЉАНА, рођена 25. марта 1935. године у Крушевцу, од оца Божидача и мајке чије нам име није познато; која је дошла у овај Дом 9. децембра 1947. године;

20. ВЛАХОВИЋ. ЗОРИЦА, рођена 11. новембра 1938. године у Чачку, од оца Јоксима и мајке Драгице, дошла у овај Дом 1949. године из Бруса;

21. ВУЈИЧИЋ ДАРИНКА, рођена 15. јуна 1936. године у Врелу, срез приштински (сада Општина Липљан), од оца Војимира и мајке Љубице, дошла у овај Дом из Косовске Митровице 8. септембра 1948. године, одавде отишла у Умку;

22. ВУКАШИНОВИЋ МИЛЕВА, рођена 6. јуна 1936. године у селу Кукуњевцу, срез Пакрац, Хрватска, од оца Мирка и мајке Савете, дошла у овај Дом 1949. године из Белановице;

23. ВУКАШИНОВИЋ ПЕТРА⁵⁵, рођена 24. октобра 1934. године у селу Кукуњевцу, срез пакрачки, Хрватска, од оца Мирка и мајке Савете; у овај Дом доведена 4. марта 1948. године а отишла у Умку;

54 Према неким подацима из документације која је у поседу Заге Марковић учитељице у пензији у Шапцу она је још док је била у Дому требала да промени презиме у Кабелмилер.

55 Удата Тадић радила је као медицинска сестра на Новом Београду

24. ВУКАШИНОВИЋ СТАНА, рођена 8. октобра 1934. године у Мајдану, срез таковски, од оца Сретена и мајке чије име није забележено;

25. ВУКОВИЋ Јована ЈЕЛЕНА, рођена 1933. године у Пасјачи, срез добрички, од оца Јована и мајке чије име није забележено;

26. ВУКСАНОВИЋ КОСАНА, рођена 1. јануара 1937. године у Мојсињу, срез љубићко-трнавски (Општина Чачак), од оца Срећка и мајке Милосаве, дошла октобра 1948. године а 15. јуна 1949. године отишла код бабе;

27. ВУЛЕТИЋ МИЛИВОЈКА⁵⁶, рођена 1936. године у Радојни, Општина Нова Варош, од оца Благоја а име мајке чије име није записано, дошла 1949. године из Милошева, а одавде отишла на Умку;

28. ВУЛИШИЋ НЕРАНЦА, рођена 6. августа 1935. године у Премаћи⁵⁷, срез љубићко-трнавски, од оца Божидара и мајке чије име није записано, дошла у Мионицу из Белановице 7. септембра 1947. године а септембра 1949. године отишла у Нижу пољопривредној школи у Баваништу;

29. ГОЛОВИЋ ОЛГА⁵⁸, рођена 15. марта 1936. године у Лазу, срез никшићки, од оца Милића и Крстине, у Мионицу дошла из Сопота 8. септембра 1948. године, одавде отишла на Умку;

30. ГРОЗДАНОВИЋ РАДМИЛА, рођена 27. септембра 1936. године у Јелашници, срез нишки, од оца Светислава и мајке Звезде, дошла из Алексинца 8. септембра 1948. године а одавде отишла на Умку;

31. ДАМЊАНОВИЋ ЖИВКА⁵⁹ рођена 1938. године у Осладићу, срез подгорски (сада Општина Ваљево), од оца Петра и мајке Ангелине, од 7. септембра 1946. године у Забрежју;

32. ДАМЊАНОВИЋ ЗОРКА⁶⁰, рођена 18. октобра 1935. године у Осладићу, срез подгорски (сада Општина Ваљево), од оца Петра и мајке Ангелине, од 7. септембра 1946. године у Забрежју а одавде отишла на Умку;

33. ДАНИЧИЋ МИЛОЈКА, рођена 8. маја 1931. године;

34. ДИВАЦ ВАСИЉКА, рођена 18. јуна 1933. године у Дренови, срез милешевски (сада Општина Пријепоље), од оца Милоша и мајке чије име није забележено;

35. ДИМИТРИЈЕВИЋ ВУКОСАВА, рођена 14. марта 1936. године у Барзиловици, срез колубарски, округ београдски, од оца Станимира и мајке Спасеније, од 1947. године у Забрежју а одавде отишла на Умку;

56 По подацима пок. Босе Станојевић рођена је 1938. године.

57 Према једном списку ученица смештених у овом дому она је рођена у Стрновнику, срез љубичско-трнавски.

58 Удата Нешовић, радила као службеник у Главној Пошти у Београду.

59 Удата за Миломира Поповића са којим се налази на раду у Француској.

60 Удата за Николу Војновић из Накова, радила у Железари у Кикинди, где је умрла 1988. године.

36. ДУРНИЋ ЈОКА, рођена 1935. године у Рашици (или Рашкој), срез копаонички (сада Општина Блаце), од оца Милутина и мајке чије име није познато;

37. ДУШЕК АНА, рођена 1935. године у Дарувару, Хрватска, од оца Фрање и мајке Јозефине, у Мионицу дошла из Шапца а одавде отишла на Умку али убрзо упућена у Смедеревску Паланку;

38. ЂОКОВИЋ ЉИЉАНА, рођена 28. августа 1936. године у Ужицу, од Миленка и Савке, дошла из Дечијег дома у Белановици 1949. године;

39. ЂОКОВИЋ ЉУБИЦА, рођена 16. априла 1937. године у Ужицу, оца Милана и мајке Љубице (?), од 23. јануара 1947. године у Забрежју;

40. ЂОРЂЕВИЋ ВАСИЛИЈА, рођена 26. новембра 1932. године у селу Руска,

срез нишки, од оца Михаила и мајке чије нам име није записано стигла у овај Дом почетком 1948. године из Алексинца;

41. ЂОРЂЕВИЋ ДРАГИЦА, рођена 10. септембра 1935. године у Београду, од оца Петра и мајке Катице, од 1946. године била у Дечјем дому у Ваљеву, па у Сопоту одакле је дошла у Мионицу;

42. ЂОРЂЕВИЋ ЖИВКА, рођена 16. новембра 1933. године у Малом Црнићу код Пожаревца, од оца Стојана и мајке чије име није записано.

43. ЂОРЂЕВИЋ МИЛИЦА, рођена 10. марта 1934. године у Речици, срез пусторечки (сада Општина Бојник). Имена родитеља нису записана.

44. ЂУКИЋ ЖИВАНА, рођена 12. јула 1937. године у Трстенику, од оца Танасија и мајке Руже, по домовима од најранијег детињства а у Мионицу стигла 8. септембра 1948. године, одавде отишла на Умку а убрзо потом у Смедеревску Паланку;

45. ЂУКОВИЋ И. СТАНОЈКА, рођена 1938. године у Радојни, Општина Нова Варош, од оца И..... и мајке Милеве, дошла 1949. године из Милошевца;

46. ЂУРБАБИЋ АЛЕКСИЈА, рођена 17. октобра 1934. године у Стоцу, БиХ, од оца Доброслава и мајке Маре, у Мионици дошла јануара 1949. године из Смедеревске Паланке а одавде постала ученица Текстилне школе у Земуну;

47. ЂУРИШИЋ ЈЕЛЕНА, рођена је 4. септембра 1937. године у Шапцу, од оца чије име није забележено и мајке Јелене, у овај Дом дошла 1949. године из Лознице;

48. ЕДЕР АЛОЈЗИЈА – ЛУЈЗА, рођена је 1. јула 1935. године у Вршцу, од оца Јозефа и мајке Барбаре; у овај Дом дошла са Рудника 14. септембра 1947. године а одавде 28. априла 1949. године отишла код оца у Аустрију;

49. ЖИВАНОВИЋ МИЛОЈКА, рођена 1935. године у Миљковцу, срез тимочки, од оца Љубомира и маке чије име није записано, 1949. године из Мионице послата у Нижу пољопривредну школу у Баваништу?

50. ЗОРАНОВИЋ ЗОРА, рођена 1933. године у Металци, срез рогатички, од оца Николе и мајке чије име није записано;

51. ИВАНОВИЋ СЛАВКА, рођена 20. јула 1934. године у Бучинцима, срез космајски, од оца Милана и мајке чије име није записано. Касније је отишла код родбине у Бачку Дубраву.

52. ИВАНОВИЋ СТАНКА, имала је родбину у ваљевској Каменици и код њих одлказила на летовање.

53. ЈАКШИЋ ПЕРКА, рођена 15. марта 1935. године у селу Вртаре, Босна, од оца Ђуре и мајке Раде; у овај Дом преведена из Београда 12. фебруара 1948;

54. ЈАНКОВИЋ. ВИНКА, рођена 21. марта 1936. година у Живаљевици, срез рогатички, БиХ, од оца Душана и мајке Јоке, дошла из Сопота 8. септембра 1948. године а јуна 1950. године предата на старање мајци;

55. ЈЕВТИЋ ЖИВКА, рођена 1932. године у Извору, срез сврљишки, од оца Војислава;

56. ЈЕВТИЋ РАДЕНКА, рођена 10. јула 1936. године у Рачи, срез рачански (сада Општина Бајина Башта), од мајке Јованке и оца чије нам име није познато;

57. ЈЕКОВИЋ ВЕРА, рођена 24. јануара 1933. године у Вранићу, срез љубишки, од оца Косте и од мајке чије име није записано;

58. ЈОВАНОВИЋ КАТАРИНА, рођена 13. јуна 1935. године у Кулатку, срез јасенички (сада Општина Смедеревска Паланка), од оца Милана⁶¹ и мајке Милице, од 25. новембра 1946. у Забрежју а одавде отишла на Умку а убрзо у Смедеревску Паланку;

59. ЈОВАНОВИЋ МИРЈАНА⁶², рођен 14. октобра 1934. године у Урошевцу, срез неродимски, од оца Петра и мајке Љубице, дошла из Косовске Митровице а касније и враћена својима;

60. ЈОВАНОВИЋ СТАНКА, рођена 7. марта 1936. године у Ужицу, од оца Јовише⁶³ и мајке Ђурђије; у овај Дом примљена 28. децембра 1947. године а одавде отишла на Умку;

61. ЈОВАНОВИЋ ТОМАНИЈА, рођена 5. октобра 1937. године у Малом Пожаревцу, срез младеновачки, од оца Радомира и мајке Катарине, у овај Дом дошла 1949. године из Бруса, а отишла на Умку;

61 Према другим подацима отац јој се звао Димитрије а мајка Јованка.

62 По подацима пок. Босе Станојевић рођена је 10. новембра 1934. године.

63 Према подацима пок. Босе Станојевић отац јој се звао Ђорђе. Удата Вимић живи у Ужицу а радила је као службеник у Севојну.

62. **ЈОВКОВИЋ МАРИЈА**, рођена 10. октобра 1936. године у Андријевици, Црна Гора од оца Александра и мајке чије име није записано, дошла октобра 1948. године а отишла на Умку;

63. **ЈОНАШ ЕВА**, рођена 10. 03. 1935. године у Брсјанце, срез горешнички, Хрватска, од оца Гебла и мајке Кате;

64. **ЈОСИПОВИЋ ВУКОСАВА**⁶⁴, рођена 12. августа 1935. године у Белотићу, срез подгорски (сада Општина Осечина), од оца Радоја и мајке чије име није познато; из Мионице 1949. године упућена у Нижу пољопривредну школу у Баваништу.

65. **ЈУРИШИЋ ВЕРА**, рођена 1937. године у Шапцу, од мајке Vere и оца чије име није познато, од октобра 1949. године у овом Дому а отишла на Умку;

66. **КАЛИЧАНИН СТАНИМИРКА**, рођена 27. јануара 1933. године у Мрчајевцима, срез љубићки (сада Чачак), од оца Спасоја и мајке чије име није познато.

67. **КИБАУХ МАРГАРЕТА**, рођена 9. децембра 1934. године у Новој Пазови, срез старопазовски, од оца Јохана и мајке Магдалене, дошла са Рудника 14. септембра 1947. године а отишла на Умку;

68. **КИТИЋ. ГЕОРГИНА**, рођена 1937. године у Лугу, срез рачански, од оца Павла и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Белановице;

69. **КОСТИЋ РАЈКА**, рођена 10. децембра 1935. године у Жековици⁶⁵, срез власенички, БиХ, од оца Неђе и мајке Цвије, октобра 1948. године дошла из Београда а отишла на Умку;

70. **КРАГОВИЋ РАДМИЛА**, рођена 1935. године у Косовској Митровици, од оца Радоње и мајке чије име није записано, дошла је из Косовске Митровице 8. септембра 1948. године а потом послата у Средњу геодетску школу у Београд и предата оцу;

71. **КРСМАНОВИЋ ЉИЉАНА**, била је у Дому

72. **КРСМАНОВИЋ МИЛЕНА**, из Мионице 1949. године упућена у Нижу пољопривредну школу у Баваништу;

73. **КУЛИНЧЕВИЋ ЛУЦИЈА** је априла 1951 године радила у некој фабрици у Ужицу а предходно била у Мионици;

74. **ЛАПИНГ ЕЛА**⁶⁶, рођена 2. октобра 1934. године у Хајфелду, Кикинда, од оца Михаила и мајке Марије, одавде упућена родитељима 20. априла 1950. године у иностранство;

64 Била удата за Рамиза Механовића и живи у Ваљеву.

65 Према подацима пок. Босе Станојевић рођена је у Шеховићима код Власенице.

66 Родитељи јој се одселили у Немачку па им се и она касније придружила.

75. ЛАУСЕГЕР ОЛГА⁶⁷, рођена 2. новембра 1936. године у Београду, од оца чије име није забележено и мајке Терезије, дошла из Алексинца 8. септембра 1948. године;

76. ЛЕЈСНЕР МАГДАЛЕНА, рођена 10. октобра 1936. године у Великој Кикинди, од мајке Ане а име оца није познато;

77. ЛЕК АНА, рођена 1936. године у Шупљаји, срез Јаша Томић (сада Општина Бела Црква), од оца Петра и мајке чије име није познато;

78. ЛОВИЋ Милинка МИЛАНКА, рођена 17. јуна 1935. године у Пискоље, ЗП Мала Плана, срез прокупачки (сада Општина Прокупље), од оца Милинка и мајке чије име није познато

79. ЛОТИНЦ Х. САЛИХА, рођена 1937. године у Сјеници, од оца Хамида а име мајке непознато,

80. ЛУКОВИЋ МИЛЕВА, рођена 27. октобра 1937. године у Бокшићу, срез пећки, од оца Саве и мајке Косе, дошла из Сопота 8. септембра 1948. године а отишла на Умку;

81. ЛУЛИЋ ЗОРКА⁶⁸, рођена 22. априла 1935. године у Трнову, срез власенички, од оца Мате и мајке Јованке, дошла из Сопота 8. септембра 1948. године а отишла у Смедеревску Паланку;

82. ЛУЧИЋ РАДОЈКА⁶⁹, рођена 27. јула 1935. године у Брајковићу, срез црногорски (сада Општина Косјерић), од оца Адама и мајке Микаине, у Забрежју од 24. октобра 1946. године

83. МАКСИМОВИЋ ПЕТРА, рођена 5. маја 1936. године у Глушцу, срез власенички, БиХ, од оца Средоја и мајке чије име није забележено;

84. МАЛКОЧ РЕГИНА, из Мионице је 1949. године отишла Дом ученика у привреди у Земуну;

85. МАНДИЋ РАДМИЛА, рођена 1938. у Приједору, од оца Гавре и мајке чије је име непознато, у овај Дом дошла 1949. године из Дома на Руднику;

86. МАНДИЋ Ј. СТАНОЈКА, рођена 1937. годину у Страњаинима, срез милошевски, од оца Јакова и мајке Кате, дошла 1949. године из Милошевца;

87. МАНЧИЋ АНТИЦА⁷⁰, рођена 6. јула 1936. године у Нишору, срез нишавски, од оца Тихомира и мајке Миље

88. МАРЈАНОВИЋ ДРАГИЊА, рођена 8. фебруара 1933. године у Нишу, од оца Драгутина и мајке Љубице, од 18. децембра 1946. године у Забрежју.

67 Удата Деспотовић живи у Ужицу

68 Удата Плазачић а радила је као васпитач у Сремчици крај Београда.

69 Удата Кулашевић а живи у Ужицу.

70 Према подацима пок. Босе Станојевић рођена је 12. јула 1936. године.

89. МАРЈАНОВИЋ РАДИЦА, рођена 22. децембра 1935. године у Нишу, од оца Драгутина и мајке Љубице, дошла из Алексинца 8. септембра 1948. године а одавде отишла у Нижу пољопривредну школу у Баваништу;

90. МАРКОВИЋ ВЕРА, рођена 30. септембра 1930. године у Инђији, од оца Петра и мајке чије име није познато;

91. МАРКОВИЋ ЗОРКА, рођена је 1949. године из Мионице отишла у Земун.

92. МАРКОВИЋ МИЛАНКА⁷¹, рођена је 13. октобра 1935. године у Добром Дољу, Смедеревска Паланка, од оца Радосава и мајке Милеве, од 7. септембра 1947. године, а 22. септембра 1949. године отишла у Нижу пољопривредну школу у Баваниште;

93. МАРКОВИЋ МИЛИЦА⁷², рођена 14. јануара 1935. године у с. Каменици, срез вишеградски, оца Радомира и мајке чије име није забележено, дошла је из Сопота 8. септембра 1948. године а отишла у Умку а потом пребачена у Смедеревску Паланку;

94. МАРКОВИЋ МИРЈАНА, рођена 6. септембра 1935. године у Вишеграду, од оца Андрије и мајке чије име није записано, у овај Дом дошла из Ваљева јануара 1949. године а отишла је у Умку, одакле је премештена у Смедеревску Паланку;

95. МАРОВИЋ ЕВИЦА, рођена 1938. године у Верићу, у Метохији, од оца Стојана, име мајке непознато, дошла 1949. године из Дечијег дома на Руднику;

96. МИЛАНОВИЋ ДЕВА, рођена 16. јануара 1931. године у Прућевцу, срез деспотовачки, од оца Драгољуба и мајке чије нам име није познато;

97. МИЛАНОВИЋ НАДА, рођена 14. августа 1934. године у Стојнику, срез космајски (сада Општина Сопот)⁷³, од оца Радована и мајке Милојке, од 18. децембра 1946. у Забрежју

98. МИЛЕКИЋ ДРАГОСЛАВА, рођена 16. августа 1933. године у Милатовићима, срез драгачевски (сада Општина Лучани), од оца Војмира и мајке чије нам име није познато.

99. МИЛЕТИЋ ТИНА, рођена 6. децембра 1936. године у Чичкови, срез ариљски (сада Општина Ариље), од оца Тимотија и Милојке, од 30. новембра 1946. у Забрежју;

71 У књизи Драгослава Михаиловића: ГРАЂАНСКА И ЊЕНИ ЂАЦИ пише Марковић Р. Милашка.

72 Удата Ристић радила је као геометар у Крагујевцу.

73 Умрла у Београду у болници.

100. МИЛИВОЈЕВИЋ РАДМИЛА, рођена 10. фебруара 1933. године у Томнику, срез неготински, од оца Уроша и мајке чије нам име није познато;

101. МИЛИЋ МИЛИЦА⁷⁴, рођена 11. маја 1935. године у Грмушанима, Двор на Уни, од оца Јована и мајке Стоје, дошла из Белог Потока 7. децембра 1947. године а одавде отишла у Смедеревску Паланку;

102. МИЉКОВИЋ ЗЛАТАНА, рођена 26. октобра /8. новембра 1935. године у Витановцу, срез жички, од оца Радомира и мајке чије име није забележено;

103. МИНИЋ ЛЕПОСАВА, рођена 23 марта 1936. године у Београду, од оца Милоша и мајке чије име није забележено; дошла из средњошколског дома у Београду, а отишла у Смедеревску Паланку;

104. МИНИЋ МИЛИЦА, у Велеречу, срез таковски (сада Општина Горњи Милановац). Име родитеља непознато. Дошла у овај дом 3. фебруара 1948. године.

105. МИРКОВИЋ ВИДА, рођена 28. фебруара 1936. године у Тачевцу, срез косанички, од оца Николе

106. МИТРОВИЋ ДРАГИЦА, рођена 12. јануара 1933. године у Чокешини, срез јадрански (сада Општина Лозница), од оца Милана и мајке чије нам име није познато.

107. МИТРОВИЋ РАДОЈКА, рођена 28. октобра 1937. године у Гучи, срез драгачевски, од пок. Милорада, у овај Дом дошла 1949. године из Врњаца;

108. НАСЕЛ ЈУЛИЈАНА

109. НАУМОВИЋ ГОРДАНА, рођена 15. августа 1937. године у Лесковцу, од оца Владимира а име мајке непознато, дошла 1949. године из Вучја код Лесковца;

110. НЕДЕЉКОВИЋ СТАНОЈКА, рођена 28. марта 1937. године у Барошеvcу, срез колубарски, од оца Животе и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Врњачке Бање;

111. НЕШИЋ СПОМЕНКА, рођена 10. јануара 1935. године у Сопоту, срез нишавски, од оца Милана и мајке Бонке⁷⁵

112. НИКОЛИЋ РОКСАНДА – РОСКА⁷⁶, рођена 3. јула 1935. године у Ужицу, од оца Мирка и мајке Рајне, у Забрежју од 30. јануара 1947. године.

74 Удата Ибрахими завршила је библиотекарску школу а радила у Пошти у Бору.

75 Према подацима из Уписнице у Нижу гимназију родитељи су јој били Марко и Добринка, а пок. Боса Станојевић је записала да јој се мајка звала Добрила.

76 Као медицинска сестра завршила радну каријеру у Петровцу на мору, где и живи.

113. НИКОЛИЋ СМИЉА, рођена 1930. године, а место рођења није записано, од оца Перише и мајке чије име није забележено, упућена је у Крушевац.

114. НИЦОВИЋ ДУШИЦА, рођена 1939. у Белом Брду, срез копаонички, од оца Мате и мајке Радојке, дошла 1949. године из Бруса

115. НОВОВИЋ РАДМИЛА, рођена 3. септембра 1936. године у Краљеву, од оца Светислава и мајке Персиде, дошла је у овај Дом 8. септембра 1948. године;

116. ПАВЛОВИЋ Драгутина МИЛУНКА, рођена 5. фебруара 1935. године у Доњој Кардици, срез добрички, 1949. године из Мионице упућена у Нижу пољопривредну школу у Баваништу

117. ПАВЛОВИЋ РАДОСАВА⁷⁷, рођена 20. јула 1935. године у Качпору, срез јастребачки, од оца Светозара и мајке Споменке, дошла је 12. септембра 1947. године из Блаца а одавде оде на Умку;

118. ПАВЛОВИЋ СТАНА, рођена 12. јула 1936. године у Доњој Коњуши, срез топлички (сада Општина Прокупље), од оца Петка и мајке чије нам име није познато;

119. ПЕРИЋ ЦВЕТА, била је у овом Дому а 1951. године похађала је четврти разред гимназије у Чачку.

120. ПЕТРИЧИЋ ЉУБИЦА, рођена 14. октобра 1933. године у Јунику, срез ђаковачки, од оца Радована и мајке Драгиње, дошла из Косовске Митровице 8. септембра 1948. године а отишла на Умку;

121. ПЕТРОВИЋ БОРКА⁷⁸, рођена 4. октобра 1937. у Лајковцу, срез тамнавски, од оца Петра и мајке Марије, дошла је из Сопота 8. септембра 1948. године а отишла на Умку;

122. ПЕТРОВИЋ РАДМИЛА, рођена 5. априла 1932. године у Крагујевцу

123. ПЕШИЋ СТАНИЦА, рођена 7. новембра 1937. у Кориту код Бијелог Поља, од оца Стефана и мајке Војине, дошла 1949. године из Јерменоваца;

124. ПОПАДИЋ СТОЈА, рођена 4. априла 1937. године у Буђеву код Сјенице, од оца Александра и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Јарменоваца;

125. ПОПИЋ ЈЕЛЕНА, рођена 27. марта 1935. године у Београду, од оца Миливоја и мајке Розе, дошла 8. септембра 1948. године из Сопота а отишла на Умку одакле убрзо пресељена у Смедеревску Паланку;

⁷⁷ Многи су је звали Кића а по записима пок. Босе Станојевић мајка јој се звала Стамена. Удато се презивала Миленковић а била је васпитачица у Београду.

⁷⁸ Удата Чонградац живи на Новом Београду.

126. ПОПОВИЋ В. ДРАГИЊА, рођена 1937. године у селу Мркоње, од оца Војислава а име мајке непознато,

127. ПРВАНОВИЋ НАТАЛИЈА, рођена 25. фебруара 1934. године у Великој Плани, од оца Јована и мајке Наталије, од 15. фебруара 1947. године у Забрежју;

128. РАДЕНКОВИЋ ВИДОСАВА⁷⁹, рођена 24. септембра 1934. у Рагодешу, срез нишки (сада Општина Пирот), од оца Недељка и мајке Зорке, дошла из Пирота 8. септембра 1948. године а отишла у Умку, одакле је школске 1952/53. године била у Учитељској школи у Београду;

129. РАДЕНКОВИЋ ГОРДАНА⁸⁰, рођена 14. августа 1937. године у Рагодешу, срез нишки (сада Општина Пирот), од оца Недељка и мајке Зорке, дошла из Пирота 8. септембра 1948. године а отишла у Умку, одакле је прешла у Индустријску школу у Београду;

130. РАДИВОЈЕВ ЉУБИНКА, рођена 16. септембра 1938. године у Перлезу, срез тамишки, од оца Љубомира и мајке Раденке, у овај Дом дошла 1949. године из Бруса;

131. РАДИВОЈЕВИЋ ДАМЊАНКА⁸¹, рођена 13. јуна 1935⁸². године у Стрмову, срез љишки (сада Општина Лајковац), од мајке Живане а име оца није познато, у овај Дом дошла 20. септембра 1947. године а отишла на Умку одакле упућена у Индустријску школу у Београду;

132. РАДИЧЕВИЋ ЧЕДОМИЛА, рођена 15. новембра 1937, у Урошевцу⁸³, од оца Василија и мајке Василије, дошла је септембра 1949. године из Дечјег дома на Руднику а отишла на Умку одакле је премештена у Смедеревску Паланку;

133. РАДИШИЋ ДЕСАНКА, рођена 14. марта 1935. године у Лешници, срез јадрански, од оца Станка и мајке чије име није забележено.

134. РАДОСАВЉЕВИЋ ЉИЉАНА, рођена 1936. године у Београду. Име родитеља нам непознато. У овај Дом доведена 12. фебруара 1948. године; из Дома на Умци 1950. године прва се удала.

135. РЕНКЕ Јозефа МАРИЈА, рођена 1933. године у Сантуру, Зрењанин;

79 Удата Милошевић била је библиотекар а радила је у Војно-географском институту, Пожеги, Петој београдској гимназији и Српској академији наука и уметности.

80 Удата Наумовић завршила је текстилну школу а живи у Београду.

81 Удата Литрић радила је као уметнички руководицац у Паражину.

82 Према подацима из Уписнице у Нижу гимназију рођена је 7. августа 1935. године.

83 У Уписници Ниже гимназије у Мионици пише да је рођена у Приштини а то и произилази из података пок Босе Станојевић.

136. РЕФКА – ЂУКИЋ СТАНА⁸⁴ рођена 16. јула 1935. године у Ковину, срез ковински, од оца Андрије и мајке Латинке, дошла је из Петровца, септембра 1947. године а отишла на Умку;

137. РИКЕРТ ЕМИЛИЈА – ЕЛА, рођена 14. јануара 1934. године у Вршцу, од оца Франца и мајке чије нам име није познато;⁸⁵

138. РИСТИЋ НАТАЛИЈА, рођена 7. фебруара 1934. године у Краљеву, од оца Милана и мајке чије име није забележено;

139. РОСИЋ. ВИДА, рођена 6. маја 1938. године у Новом Селу, срез непознат, од оца Богосава и мајке Лепосаве, у овај Дом дошла 1949. године из Јарменоваца;

140. САВИЋ СМИЉА, рођена 1938. године у неком месту на Косову, од оца Мила и мајке Милке, у овај Дом дошла 1949. године са Рудника;

141. САРАФИМОВИЋ НАДЕЖДА рођена 1937. године у Битољу, Македонија, од оца Владе и мајке чије име није познато; у овај Дом дошла 1949. године са Рудника.

142. СИМИЋ Н. ДУШАНКА, рођена 1937. године у.....

143. СМИЉАНИЋ САВЕТА⁸⁶, рођена 28. септембра 1932. године у Жевици, срез трнавски (сада Општина Чачак), од оца Драгомира и мајке Савете;

144. СПАСИЋ РУЖИЦА, рођена 13. априла 1936. године у Горњој Коритници, срез белопаланачки, од оца Станислава и мајке Јорде, дошла из Пирота 8. септембра 1948. године, пресељена на Умку а убрзо потом прешла у Смедеревску Паланку;

145. СПАСОЈЕВИЋ ДРАГИЦА, рођена 15. јула 1935. године у Зличини, срез рогатички, од оца Милисава и мајке Златане, од 18. 12. 1946. у Забрежју а 22. септембра 1949. године упућена је у Нижу пољопривредну школу у Баваништу;

146. СПАСОЈЕВИЋ РАДМИЛА, рођена 16. јуна 1935. године у Лозници, срез ваљевски, од оца Милована

147. СТАНИЋ СТАНОЈКА.....

148. СТАНИМИРОВИЋ САВЕТА, рођена 18. априла 1936. године у Шапцу, од оца Драгомира и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла из Јарменоваца 1949. године

149. СТАНКОВИЋ ВЕРА, рођена 9. децембра 1933. године, од оца Василија и мајке чије име није записано;

84 Радилa је у Фабрици „Зеленгора“ на Умци а живи у београдском насељу Раковица.

85 Још 1948. године упућена је у вараждин.

86 Дошла у Дом 1. октобра 1947, а 22. јануара 1948. године упућена у болницу у Ваљево.

150. СТАНКОВИЋ ЗОРКА⁸⁷ рођена 19. априла 1937. године у Лозници, срез јадрански, од оца Милана и мајке Живане, дошла је из Сопота 8. септембра 1948. године а отишла је на Умку;

151. СТАНКОВИЋ КАТАРИНА⁸⁸, рођена 13. августа 1934. године у Великом Бањинцу, срез власотиначки, од оца Миљивоја и мајке Милосаве, дошла из Пирота 8. септембра 1948. године а отишла на Умку;

152. СТАНКОВИЋ МИЛАДИЈА, рођена 26. априла 1934. године у Малој Плани, (вероватно Општина Прокупље а можда и Смедеревска Паланка) од оца Чедомира и мајке чије нам име није познато

153. СТАНКОВИЋ МИЛКА⁸⁹, била је у Дому у Мионици али до други података нисмо могли доћи.

154. СТАНОЈЕВИЋ ЖИВКА, рођена 12. маја 1935. године у Осипоници, срез подунавски, од оца Владимира и мајке чије име није забележено. Она се из Дома на Умци 1950 године удала.

155. СТОПИЋ ЉУБИНКА⁹⁰, рођена 12. марта 1936. године у Рожанству⁹¹, срез златиборски, од оца Милисаве и мајке Станимирке, од 24. октобра 1946. у Зобрежју.

156. СТОШИЋ.МИЛОСАВА⁹², рођена 29. фебруара 1936. године у селу Орашју, срез заглавски, од оца Милоша и мајке Босиљке; у овај Дом дошла 1949. године са Рудника;

157. СТОШИЋ ОЛГА⁹³, рођена 10. марта 1938. године у Цепу, општина Владичин Хан, од оца Милоша, а име мајке непознато, дошла 1949. године из Дечјег дома на Руднику

158. ТАДИЋ МИЛЕНА доведена је из Дома на Руднику у Мионицу 1949. године;

159. ТОМАШЕВИЋ ЕВИЦА, рођена 1935. године у Сремској Рачи, од оца Луке и мајке Јелене, дошла из Алексинца 8. септембра 1948. године а 22. септембра 1949. године упућена у Нижу пољопривредну школу у Баваниште;

87 Удата Ристивојевић као библиотекар радила је у Лозници.

88 Према подацима пок. Босе Станојевић рођена је 12. септембра 1934. године у Великом Бањинцу, срез власотиначки, а њен син у телефонском разговору тврди да је рођена у Бабушници. Удата Ћаловић као библиотекар радила је у Београду и Ковину, где је умрла.

89 Пре двадесетак година живела је у лозници и учествовала на првом окупљању питомица.

90 Удата Ђоковић као медицинска сестра радила на Очном одељењу Болнице у Ужицу.

91 По другим подацима она је из села Трнава, чија је Задња пошта Рождество

92 Удата Лазовић, живи на Умци а другарице су је звале Цура.

93 Удата Милошевић као васпитачица радила у Светозареву, односно Јагодини.

160. ТОМАШЕВИЋ МИЛЕНА⁹⁴, рођена 26. априла 1934. године у Урошевцу⁹⁵, од оца Голуба и мајке Стоје, дошла из Белановице 7. септембра 1947. године, отишла у Умку, одакле је пресељена у Смедеревску Паланку;

161. ТОМАШЕВИЋ М. МИЛКА, рођена 1939. године у Дренови;

162. ТОМАШЕВИЋ. СТАНА, рођена 14. априла 1937. године у Крагујевцу, од Голуба и Стоје, у овај Дом дошла 1949. године из Белановице;

163. ЦВЕАФЕР ЕЛИЗАБЕТА, рођена 3. октобра 1933. године у Вршцу, од оца Јохана и мајке чије нам име није познато.

164. ЦВЕТКОВИЋ МАЛИНА, рођена 17. априла 1937. године у Кулини, срез моравски, од оца Александра и мајке Стојане, дошла из Алексинца 8. септембра 1948. године а јуна 1950. године отишла код мајке;

165. ЦВЕТКОВИЋ РУЖИЦА, рођена 15. августа 1932. године у Доњој Љубовићи, срез азбуковачки (сада Општина Љубовија), од оца Богдана и мајке чије име незнамо;

166. ЦВИЈАНОВИЋ ВЕРА, рођена 8. децембра 1935. године у Обилићу, срез грачанички, од оца Ђуре и мајке чије име није познато, дошла у овај Дом са Рудника 1949. године;

167. ЦВИЈАНОВИЋ СОФИЈА, рођена 6. марта 1938. у Обилићу, од оца Ђуре а име мајке непознато, дошла 1949. године из Дечјег дома са Рудника;

168. ЦРНОБРКИЋ БОЈАНА, рођена 6. јула 1933. године у Засавици, срез мачвански (сада Општина Богатић), од оца Томе и мајке чије нам име није познато; дошла у овај Дом 3. фебруара 1948. године;

169. ЧОЛИЋ ДОВИЈАНА⁹⁶ рођена 3. маја 1936. године у Буару, срез ужички (сада Општина Ужице) од мајке Ангелине и оца чије нам је име непознато. У овај Дом доведена 6. фебруара 1948. године.

170. ШИШИЋ МИЛКА, рођена 27. марта 1936. године у Рогачици, срез рачански, од Богосава и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Врњачке Бање;

171. ШИПФЕР АНА, рођена 15. јула 1935. године у Шупљаји, срез сенћански, од оца Јосифа и мајке Катарине, дошла 14. септембра 1947. године а отишла код оца у Аустрију;

94 Према подацима пок. Босе Станојевић рођена је 17. децембра 1934. године.

95 Према подацима из Уписнице за Нижу гимназију у Мионици рођена је 28. децембра 1934. године у Кошарама, срез косовски.

96 Удата Јовановић живи у Новом Београду.

172. ШКРБИЋ. ДРАГИЦА, рођена 9. августа 1939. године у Загвозду, срез шибенички, Хрватска, од оца Саве и мајке чије име није забележено, у овај Дом дошла 1949. године из Врњачке Бање;

173. ШМИТ МАРИЈА, рођена 4. марта 1933. године у Накову, Општина Кикинда, од оца Ота и мајке чије нам име није познато

174. ШПЕГАР КОВИЉКА⁹⁷, рођена 15. априла 1935. године у Барама, Босански Петровац, од оца Богдана и мајке Деве, дошла 6. септембра 1947. године а отишла на Умку, одакле је уписала Учитељску школу у Кикинди;

175. ШУРЛАН НАДА, рођена 1935. године у Јунковцу, срез колубарски, округ београдски (сада Општина Лазаревац), од оца Милана и мајке Стане, дошла 1947. године а отишла на Умку.

РЕЗИМЕ

Дечји дом у Мионици претходно је, неко време, радио у Обреновцу и Забрежју крај Обреновца. У Мионици је постојао и деловао од септембра 1947. до септембра 1950. године. Своје даље битисање наставио је у Умци, између Београда и Обреновца. За кратко време постојања, кроз њега је прошао велики број питомица. Из свега овога произилази да је Дечји дом у Мионици важио за једну од боље организованих и узорних дечијих установа у Србији, па су га обилазиле и неке делегације да би се упознале са условима живота штићеница и организацијом рада.

Капацитет Дечјег дома износио је 80-оро деце, а понекад је у њему живело и преко 110 питомица. Дом је прихватао ратну сирочад и социјално незбринуту децу, узраста од 11 до 17 година, из скоро свих крајеве бивше ФНРЈ. Био је смештен у згради бившег Среза (сада зграда општине Мионица) у којој је било 73 просторије. За своје потребе, Дом је користио само део тих просторија.

Највећи број штићеница био је укључен у редован систем образовања, односно похађале су наставу у основној школи и нижој гимназији у Мионици. За оне које су престариле за редовно образовање, Дом је организовао полугодишње или годишње течајеве.

Управник Дома је био Љубинко Филиповић а главна васпитачица Босиљка Станојевић.

Пошто је прошло 55 година од затварања овог Дома, тешко је егзактно рећи колики је и какав био његов стварни допринос. Чини нам се да смо најближи истини ако констатујемо да је он био немерљив са аспекта својих штићеница. Омогућио им је да опстану, да се развију у здраве и нормалне особе, да стекну своје професије и заснују сопствене породице. У знак захвалности

⁹⁷ Удата Марчета по завршетку школовања обављала више значајних политичких дужности, а била и помоћник секретара Скупштине општине Панчево. Сада пензионер у Панчеву.

за пружену љубав и негу, неке од њих су се трајно настаниле у овој средини и засновале своје породице, док друге живе и раде на страни, али не заборављају своје хранитеље. Пошто у Србији оживљава хранитељство ово је прилика да се не само подсетимо на ову већ заборављену установу већ и да се запитамо да ли смо хумани и шта би могли и ми учинити за оне без родитељског старања, болесне и немоћне.

SUMMARY

The Filial home in Mionica use to work for some time in Obrenovac and in Zabrežje, near Obrenovac. It was situated in Mionica from where it operated since September 1947. till the September 1950. Later it continued to exist in Umka, between Belgrade and Obrenovac. Throughout its short existence, it had a large number of nurslings. All of this argues that the Filial home in Mionica was one of the best organized and a model child institution in Serbia. Due to this fact, some delegations use to visit it in order to be acquainted to work organization and living conditions of wards.

Filial home capacity was 80 children, but sometimes over 110 nurslings resided in it. The home was opened to war orphans and socially impaired children, from age 11 to 17 and from almost every region of the ex-FNRY. It was situated in the ex-Canton building (nowadays Mionica municipality building) that had 73 rooms. The home used only part of these rooms for its needs.

Most of wards were included in the regular educational system, which is they attended classes in primary school and in secondary school in Mionica. For those too old for regular education the home organized semiannual or annual courses.

The home warden was Ljubinko Filipović, and the main pedagogue Bosiljka Stanojević.

As 55 years have passed since this Home was closed, it makes it hard to argue its true contribution with accuracy. It seems that the most objective thing to say is that from the perspective of its wards this contribution was immeasurable. This home gave them ability to survive, to grow into normal and healthy persons, to obtain their occupations and to form their own families. As a token of gratitude for received care and love, some of them chose this home as their permanent residence and a place for founding their families, while other work and live somewhere else never forgetting their foster parents. Since there is a tendency to revive foster parenting in Serbia, this could be the opportunity to remind ourselves of this long forgotten facility as well as to wonder ourselves whether we are humane and what could we do for those that are left without parent care, those that are sick and helpless.